

En attitydundersökning om djur och natur i Västerbotten

Sabrina Dressel¹, Camilla Sandström², Juliana Bennett³ Göran Ericsson⁴

- 1 Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för vilt, fisk och miljö
- 2 Umeå universitet, statsvetenskapliga institutionen
- 3 Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för vilt, fisk och miljö
- 4 Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för vilt, fisk och miljö

Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för vilt, fisk och miljö

Rapport 2021:10
Umeå 2021

Denna serie rapporter utges av institutionen för vilt, fisk och miljö vid Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå med början 2011.

This series of Reports is published by the Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies, Swedish University of Agricultural Sciences, Umeå, starting in 2011.

E-post till ansvarig författare sabrina.dressel@slu.se
E-mail to responsible author

Nyckelord attityder, stora rovdjur, skyddade naturområden,
naturrensförvaltning, rädsla
Key words attitudes, large carnivores, protected areas,
natural resource governance, fear

Ansvarig utgivare Göran Ericsson
Legally responsible

Adress Institutionen för vilt, fisk och miljö
Sveriges lantbruksuniversitet
901 83 Umeå

Address Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies
Swedish University of Agricultural Sciences
SE-901 83 Umeå
Sweden

Innehåll

Inledning	4
Bakgrund	4
Tidigare undersökningar	5
Västerbotten	5
Metod	6
Urval och genomförande	6
Svarsfrekvens	6
Dataanalys	7
Resultat	8
Syn på natur och skyddade områden	8
Intresse att vara i skog och mark	9
Skyddade naturområden	13
Stora rovdjur och rovdjursförvaltning	16
Björn i Västerbotten	16
Lodjur i Västerbotten	16
Kungsörn i Västerbotten	16
Varg i Västerbotten	17
Järv i Västerbotten	17
Övergripande frågor för alla stora rovdjur	18
Synen på stora rovdjur	19
Synen på den övergripande rovdjurspolitiken	25
Synen på specifika förvaltningsåtgärder	36
Information om rovdjur	41

Inledning

Bakgrund

I rapporten presenteras allmänhetens attityder till framför allt två policy-områden; skyddet av natur och bevarandet av de stora rovdjuren.

Miljöarbetet i Sverige baseras på internationella åtaganden, nationella mål och miljöbalken. Arbetet med att bevara områden som innehåller höga naturvärden leds av Naturvårdsverket och länsstyrelserna tillsammans med andra myndigheter. Andra viktiga insatser kommer från kommuner, stiftelser, ideella organisationer, markägare och företag (Naturvårdsverket, 2021a). Cirka 15 procent av Sveriges totala yta är skyddad och inkluderar nationalparker, naturvårdsområden, Natura 2000, biotopskyddsområden och naturreservat.

Sveriges befolkning har ett medelavstånd på 2,1 kilometer till skyddad natur (Naturvårdsverket, 2021b). En viktig anledning till att skydda naturen är för att bevara miljöer som omfattar grundläggande och viktiga värden för människor, djur och växter så som rent vatten och ren luft (Naturvårdsverket, 2021b). Tidigare studier har visat att det finns ett stort stöd för bevarandearbetet. Det förekommer emellertid diskussioner om skyddets omfattning inte minst på lokal nivå, samt vad man får respektive inte får göra i skyddade områden. I den här rapporten undersöker vi bland annat attityderna till båda dessa aspekter.

I propositionen En hållbar rovdjurspolitik (prop. 2012/13:191) är det övergripande och långsiktiga målet för rovdjurspolitiken att ”varg,

björn, järv, lodjur och kungsörn i Sverige ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet”.

Referensvärdet för artens population är baserat på det minimum som säkrar deras livskraft i ett längre perspektiv (prop. 2012/13:191). Samtidigt ska tamdjurshållning inte

”Varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i Sverige ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet.”

Propositionen En hållbar rovdjurspolitik (prop. 2012/13:191)

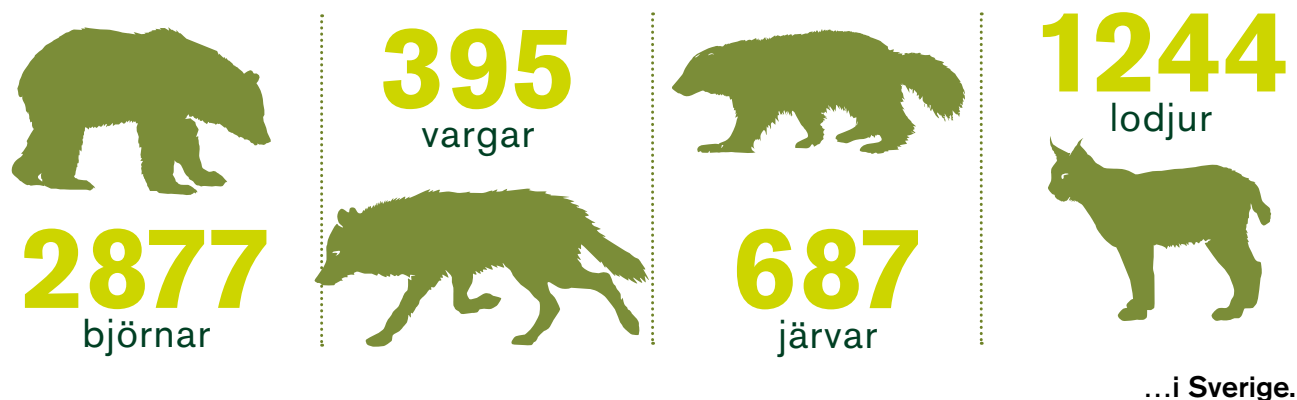
försvåras och socioekonomisk hänsyn ska tas avseende hur rovdjurens närvaro påverkar förutsättningar för näringsliv, rennäring, fåboddraft, rekreation, jakt och människors vardag. Förvaltningen ska vara adaptiv (lärande) och ekosystembaserad; vilket innebär att förvaltningens beslut och insatser ska ske med utgångspunkt från en integrerad helhetssyn som beaktar komplexiteten hos ekosystemet och interaktion mellan olika arter, inklusive människor. Samtidigt ska den präglas av transparens och ett aktivt deltagande av många intressenter.

Trots stor uppslutning i riksdagen för bevarandet av stora rovdjur har förekomsten av stora rovdjur och populationernas utveckling under en lång tid diskuterats och debatterats.

De senaste inventeringarna av de fyra stora rovdjuren (björn, varg, järv, och lodjur) visar att det finns cirka 2 877 björnar i Sverige, vilket är populationsberäkningen från 2017 (Kindberg & Swenson, 2018). Under inventeringsperioden 2020/21 finns det cirka 395 vargar i Sverige (Svensson m.fl., 2021), cirka 687 järvar (Mattisson m.fl., 2020), och cirka 1 244 lodjur (Frank & Tovmo, 2021) i Sverige.

Parallellt med växande rovdjurspopulationer är förvaltningen inriktad på att försöka uppnå acceptans för rovdjuren för att minimera konflikter mellan människor och stora rovdjur. I rapporten presenteras resultat om människors attityder till rovdjuren i sig, till rovdjurspolitiken och till förvaltningen av stora rovdjur.

De senaste inventeringarna av de fyra stora rovdjuren visar att det finns cirka...

Tidigare undersökningar

Resultaten som presenteras i rapporten utgör en del av en långtidsstudie som utförs av SLU, Sveriges lantbruksuniversitet i samarbete med Umeå universitet och Lunds tekniska högskola.

Tidigare undersökningar som genomförts vart femte år, 2004, 2009, och 2014 har främst undersökt svenskarnas inställning till natur, jakt och de fyra stora rovdjuren: varg, lodjur, björn, och järv. Frågeställningarna har också omfattat attityder till förvaltningsåtgärder för att kunna utgöra ett viktigt underlag för genomförandet av rovdjurspolitiken

(prop. 2012/13:191) på regional och lokal nivå.

Denna undersökning, som gjordes år 2020, upprepar de flesta frågeställningarna från de tidigare undersökningarna, men har utökats med att inkludera frågor om bland annat

attityder till kungsörn. Målet med 2020 års undersökning är att försöka upprepa så många av frågeställningarna som möjligt för att få en tidsserie av frågor som är av betydelse för såväl förvaltningen som forskningen om attityder och beteenden till djur och natur.

Undersökningens fokus

Undersökningen fokuserar på svenskars attityder och beteenden avseende:

- Intresse för djur och natur
- Användning av naturresurser som jakt, fiske, bär och svamp
- Rädsla för vilda djur
- Allemansrätten
- Skyddade områden
- Jakt och fiske
- Rovdjur
- Förvaltningsåtgärder, rovdjur
- Tillit till förvaltningsmyndigheter

Västerbotten

I rapporten sammanfattar vi specifikt resultaten för Västerbotten och analyserar om det har skett förändringar över tid. I vissa fall jämför vi svaren från Västerbotten med resultaten från det nationella representativa urvalet för att förstå skillnader mellan regional och nationell nivå.

Markanvändning, befolkningstäthet och förekomst av olika viltpopulationer skiljer sig mycket över hela landet och skapar unika förvaltningsutmaningar i de olika länen

(Dressel m.fl., 2018). Således belyser vår studie attityder och beteenden, givet de regionala förutsättningarna, i Västerbotten och levererar därmed kunskap som inte kunde levereras av ett slumpmässigt urval av hela Sverige.

I de olika delarna av rapporten ger vi först en sammanfattning av de viktigaste resultaten innan vi visar detaljerade resultat för specifika frågor i frågeformuläret. Först presenteras resultaten om den allmänna synen på naturen och skyddade områden (sidan

8), och därefter redovisas attityderna till stora rovdjur och deras förvaltning (sidan 16). Inom rovdjursdelen sammanfattar vi först resultat som är artspecifika därefter presenterar vi övergripande resultat som gäller för alla de fem stora rovdjuren.

I figuren anger parenteser och stjärnor om det har skett signifikanta förändringar över tid eller mellan Västerbotten och det nationella urvalet (*5 procent felmarginal **1 procent felmarginal *** 0,1 procent felmarginal).

Metod

Urval och genomförande

Mellan augusti och oktober 2020 kontaktades 28 220 slumpmässigt utvalda personer mellan 18–65 år gamla och bosatta i Sverige. Urvalet bestod av ett nationellt representativt urval på 1 070 personer och ett stratifierat urval för 11 län: Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland, Gävleborg, Dalarna, Västmanland, Örebro, Värmland, Kronoberg och Stockholm. Inom varje län skickade vi antingen 150 eller 400 undersökningar per kommun för att uppnå ett tillräckligt svarsunderlag från alla kommuner oberoende av befolkningsstorlek. Vi använde samma undersökningsmetodik som åren 2004, 2009 och 2014. Antalet län som har deltagit i studien har ökat över tid. Västerbotten var med redan år 2004. Under åren 2004, 2009 och 2014 tillfrågades 150 personer per kommun i varje deltagande län.

Urvalet 2020 drogs från Statens personadressregister (SPAR) och Institutet för kvalitetsindikatorer, ett företag specialiserad på att genomföra

undersökningar, genomförde datainsamlingen. Datainsamlingen gjordes som en postundersökning och flera kontakter med respondenterna användes för att öka svarsfrekvensen.

Först fick respondenterna ett frågeformulär på 16 sidor med ett inledande brev och ett svarskuvert. Efter två veckor skickades ett påminnelsebrev och efter ytterligare en vecka kom en påminnelse via SMS. De som inte hade svarat inom en månad fick frågeformuläret en gång till och ett svarskuvert via posten.

Den sista påminnelsen skickades i början av oktober via SMS. För att ytterligare öka svarsfrekvensen fick respondenterna också möjlighet att fylla i undersökningen online. Den möjligheten introducerades redan 2014.

En telefonuppföljning genomfördes för att testa om det fanns några signifikanta skillnader mellan de personer som svarade på undersökningen och de som inte gjorde det. 100 slumpmässigt utvalda deltagare

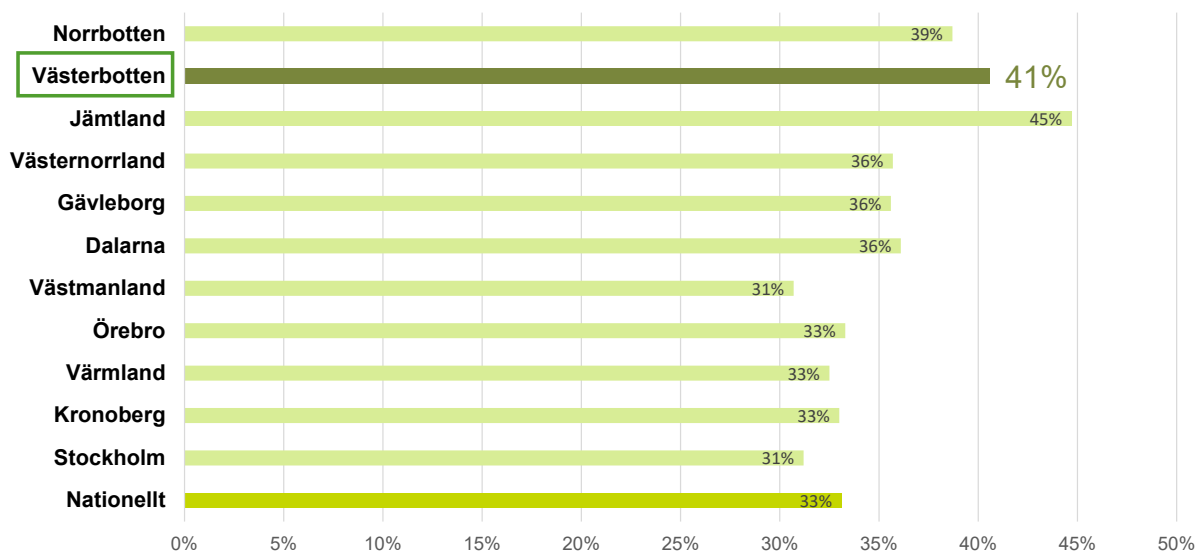
som inte hade svarat på undersökningen kontaktades via telefon och fick svara på flera centrala frågor. Bortfallsanalysen visade inga signifikanta skillnader.

Svarsfrekvens

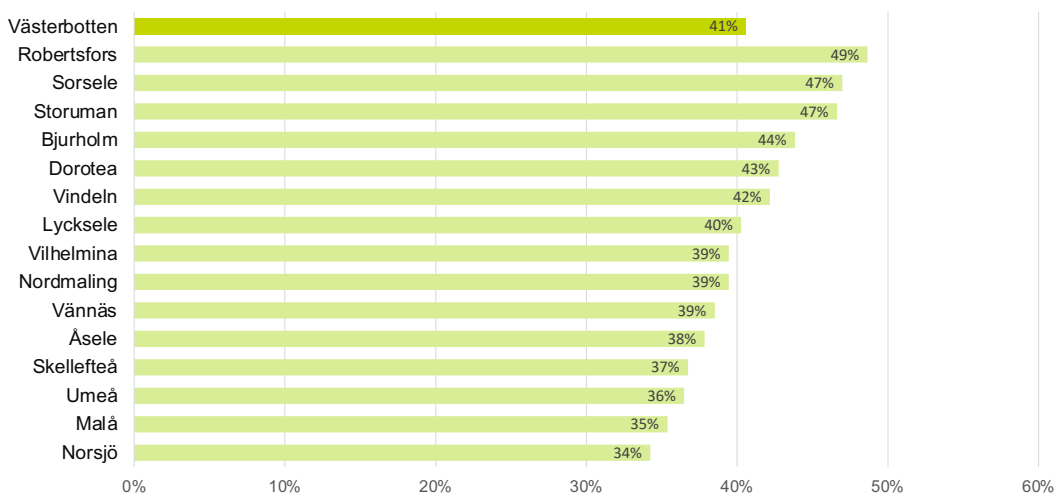
Den totala svarsfrekvensen 2020 för hela undersökningen var 35 procent. Svarsfrekvenserna varierade mellan de olika länen från 31 procent i Stockholm till 45 procent i Jämtland. Västerbotten hade en svarsfrekvens på 41 procent.

I det nationella urvalet var svarsfrekvensen 33 procent. Även inom länet varierar svarsfrekvensen. Norsjö kommun hade den lägsta svarsfrekvensen i Västerbotten med 34 procent och Robertsfors kommun den högsta med 49 procent. Från Västerbotten samlade vi totalt in 4 447 svar under de fyra undersökningsåren. Även om antalet svar var lägst 2020 med 870 respondenter, garanterar detta fortfarande ett acceptabelt urvalsfel av 3 procent på länsnivå.

Svarsfrekvens 2020

Svarsfrekvens kommuner

År	2004	2009	2014	2020	Total
Antal svar	1392	1162	1023	870	4447

Dataanalys

För att säkerställa att våra resultat är representativa för de olika länen i förhållande till befolkningens mängd viktades all data från respondenterna som samlades in på kommunnivå. Det nationella urvalet var från början proportionerligt och representativt i förhållande till Sveriges folkmängd och fördelning i landet så det viktades inte.

I vår undersökning innebär viktning att om en viss kommun är underrepresenterad i förhållande till befolkningens mängd, jämfört med hur stor kommunens befolkningsandel faktiskt är i länen, ges svaren från personer i den kommun större tyngd då vi tar fram resultaten. På motsvarande sätt ges svaren från en kommun som är överrepresenterad i förhållande till den verkliga demografiska sammansättningen i länen en lägre vikt i resultaten. Det betyder att svar från personer boende i de olika kommunerna har tilldelats olika vikter så att svaren är proportionerliga och därmed representativa för respektive län.

Rapporten redovisar främst hur många procent som angav ett visst svar. För de flesta frågorna följde

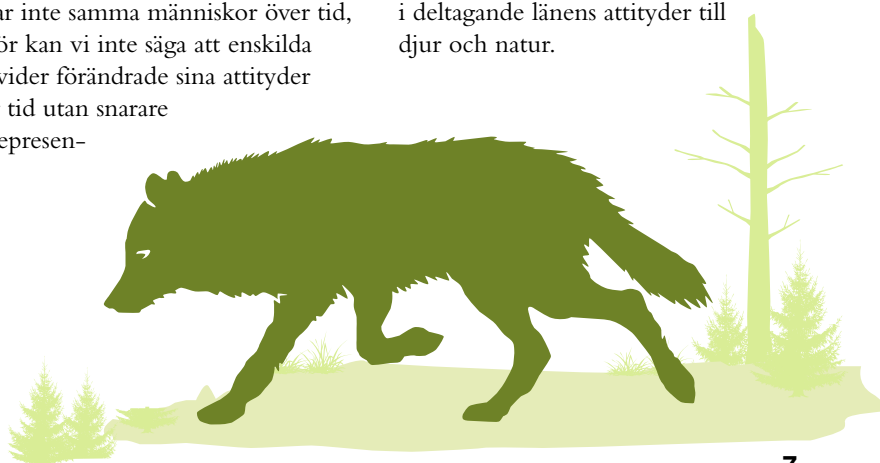
Asterisk *

i figurerna markerar att förändring mellan åren är statistisk säkerställd med följande signifikansvärde: *5 procent felmarginal **1 procent felmarginal *** 0,1 procent felmarginal

svaren ingen normalfördelning och därför användes ett icke-parametriskt test för att avgöra om det finns statistiskt signifikanta skillnader mellan år eller mellan det nationella urvalet och Västerbotten. Även om vi implementerat de högsta standarderna för att uppnå acceptabla svarsfrekvenser, utesluta potentiella fördomar och ha representativa data för varje län och det nationella urvalet, finns det vissa begränsningar för denna studie. Vi frågar inte samma människor över tid, därför kan vi inte säga att enskilda individer förändrade sina attityder över tid utan snarare att represen-

tativa svar från en grupp från olika tidpunkter varierar. I enlighet med detta kan vi inte förutsäga hur stabila trenderna är över tiden. Det kan vara långvariga förändringar eller tillfälliga förändringar baserat på specifika processer i länet (till exempel förändringar i förvaltningsstrategier eller rovdjurstätheter).

Men det faktum att vi också har svar som har varit stabila över tid och levererat nästan identiska värden över 16 år och 4 oberoende mätningar visar att undersökningsinstrumentet fungerar och att människor tenderar att tolka frågorna på likartat sätt. Vi kan således med hög sannolikhet säga att resultaten i den här studien motsvarar svenskarnas och boende i deltagande länens attityder till djur och natur.

Resultat

Syn på natur och skyddade områden

I Västerbotten är intresset att vara i skog och mark stort, 88 procent av respondenterna är mycket eller ganska intresserade och ett ytterst fåtal är helt ointresserade. Det är en signifikant högre andel jämfört med det nationella urvalet (84 procent). Det är också en signifikant högre andel västerbottningar som anger att det är viktigt att ha vilda djur i sin omgivning (87 procent) jämfört med det nationella genomsnittet (76 procent). Här kan vi också notera en säkerställd förändring över tid, där allt fler länsbor anger att det är viktigt att det finns vilda djur där de bor.

Det är något fler av länsborna (49 procent) jämfört med det nationella genomsnittet (46 procent) som anger att deras intresset för naturen är beroende av om det finns djur, men det är ingen signifikant skillnad.

Möjligheterna att njuta av naturen och hur populära vissa friluftaktiviteter är har också förändrats över tid. Mest framträdande är en ökning av andelen personer som vandrat över dagen (36 procent), vilket förändrades med 15 procent sedan den senaste mätningen. Vi kan också se en ökning av korta vandringar (83 procent) och vandringar med övernattningar (14 procent). Det kan tolkas som en pandemieffekt eftersom andra studier också visat på ett ökat intresse för vandringar. Här har resultaten varierat mellan de olika undersökningsåren varför det i vissa fall är en återgång till tidigare nivåer.

Även när det gäller naturfotografering kan vi se en signifikant ökning över tid. Intresset för cykling (68

procent) och ridning (5 procent) har däremot minskat över tid. Intresset för fiske (56 procent) jakt (12 procent), men även längdskidåkning (39 procent), utförsåkning (24 procent) och för snöskoter (44 procent) minskar också över tid. Populariteten av bär (76 procent) och svamplockning (44 procent) är däremot stabila över tid.

Allemansrätten är unik för Sverige och möjliggör att vistas fritt i skog och mark utan markägarens tillstånd. Undersökningen visar att det finns ett starkt stöd att skydda allemansrätten, där 98 procent helt eller delvis instämmer i påståendet. Det finns emellertid delade åsikter om vad som bör tillåtas eller inte på basis av allemansrätten.

Även om en majoritet av de som svarat (60 procent) anser att allemansrätten bör omfatta alla, angav ungefär var fjärde västerbottning att de enbart tycker att allemansrätten ska gälla för människor som bor i Sverige. En tredjedel anger att turister bör ha mer begränsade rättigheter jämfört med lokalbefolkningen. En stor majoritet anser däremot att allemansrätten ska gälla för ideellt organiserade grupper (73 procent), medan en knapp majoritet (52 procent) anger att allemansrätten inte ska gälla för kommersiellt organiserade grupper. 57 procent av respondenter anser inte att allemansrätten är ett hot mot djur och växtliv, men däremot uppger 58 procent att allemansrättens grundläggande innehåll bör tydliggöras i lagstiftningen. En majoritet (60 procent) anser däremot inte att markägarnas rätt att inskränka allemansrätten ska öka.

Var femte person i Västerbotten anger att den inte behöver skyddade naturområden för sin naturupplevelse. Det nationella urvalet uttryckte däremot ett högre beroende av dessa områden med 57 procent som beskrev ett ganska stor, stor eller

mycket stor betydelse av skyddade naturområden. Således är det inte överraskande att det är fler personer som tycker det finns för få skyddade naturområden i det nationella urvalet (41 procent) jämfört med Västerbotten (34 procent).

Skyddade naturområden beskrevs av nästan alla som viktiga för kommande generationer (91 procent) och för biologisk mångfald (88 procent). Dessutom instämmer 88 procent att skyddade naturområden är trevliga utflyktsmål, som är natursköna (87 procent) och verkar som avstressande miljöer (85 procent). Trots det beskriver vissa personer dessa områden som svårtillgängliga (30 procent), okända (43 procent) eller outnyttjade (35 procent).

Förvaltningen av skyddade naturområden är en fråga där meningarna är delade om vilka aktiviteter som ska tillåtas eller inte. 85 procent är överens om att skyddade naturområden främst ska inrättas för att skydda naturen. Det finns också ett relativt högt stöd för att fiske ska vara tillåtet (69 procent) och att lokalbefolkningen ska ha stort inflytande (65 procent). 55 procent anger att skyddade naturområden borde utformas så att besök underlättas medan en tredjedel (32 procent) är av motsatt åsikt.

10 procent är helt emot att ridning och terrängcykling är tillåtet och det råder även mer delade meningar om jakt och övernattningar i tält där drygt hälften anger att så inte bör vara fallet. Frågan om skogsbruk ska tillåtas i skyddade områden är också en kontroversiell fråga där 44 procent är emot, 22 procent neutrala och 35 procent för att tillåta skogsbruk inom skyddade naturområden. Tydligast motstånd uttrycks mot att göra uppeld var man vill (69 procent), köra snöskoter (66 procent) eller fyrhjuling (73 procent) och att tillåta kommersiell verksamhet (65 procent).

Synen på vem som ska involveras i skötseln av skyddade områden har förändrats över tid. Bland svarsalternativen rankades Länsstyrelsen högst med 62 procent, vilket motsvarar en ökning med 11 procent sedan 2004. Stödet för att staten ska bestämma över skötselreglerna uppvisar även det en signifikant förändring över tid, från som lägst 30 procent år 2009 till 42 procent år

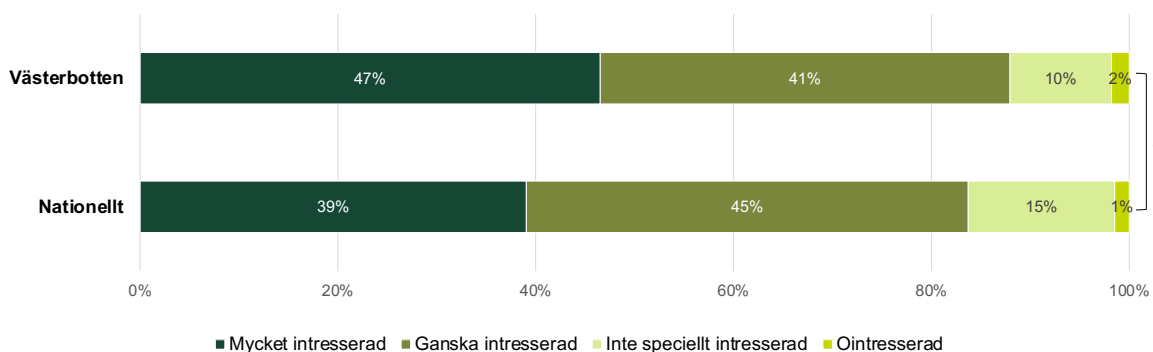
2020. Lokalbefolkningen som rankades högst 2004 med 58 procent har däremot förlorat stöd över tid och landar på 44 procent år 2020. Även kommunerna har förlorat i stöd över tid från 52 procent till 41 procent, medan stödet för att samebyarna ska involveras i norra Sverige har ökat från som lägst 13 procent 2009 till 27 procent år 2020.

Att lokalbefolkningen förlorar i

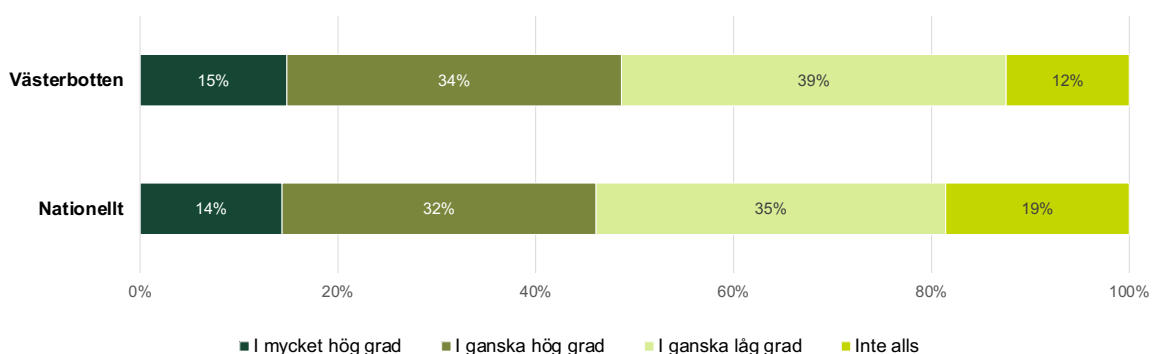
stöd, trots att 71 procent tycker att de ska ha stort inflytande när naturområden skyddas, kan tolkas som att respondenterna tycker att det är viktigt att lokalbefolkningen har inflytande när naturområden skyddas, men inte behöver vara inblandade i den operativa skötseln. Antalet personer med "ingen åsikt" har varit relativt stabilt över tid (8–11 procent).

Intresse att vara i skog och mark

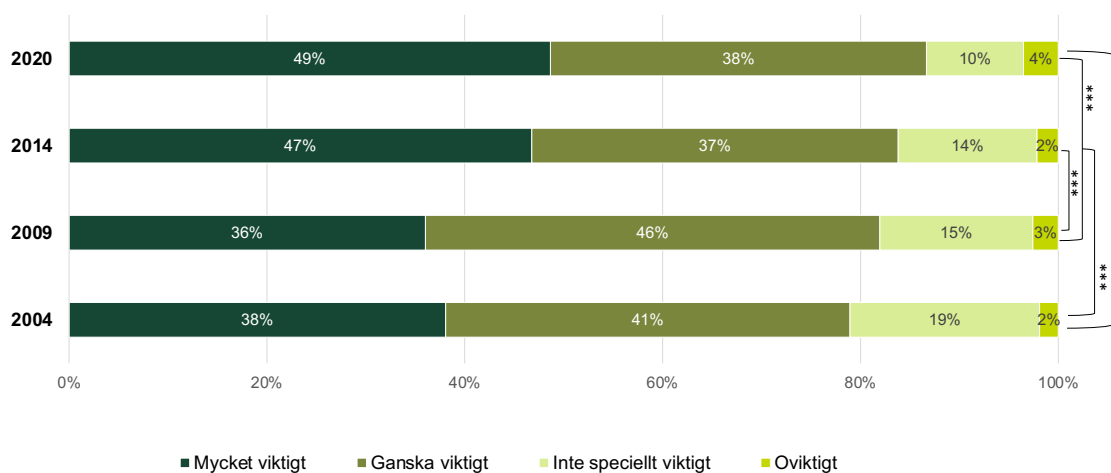
Hur intresserad är du av att vara i skog och mark?

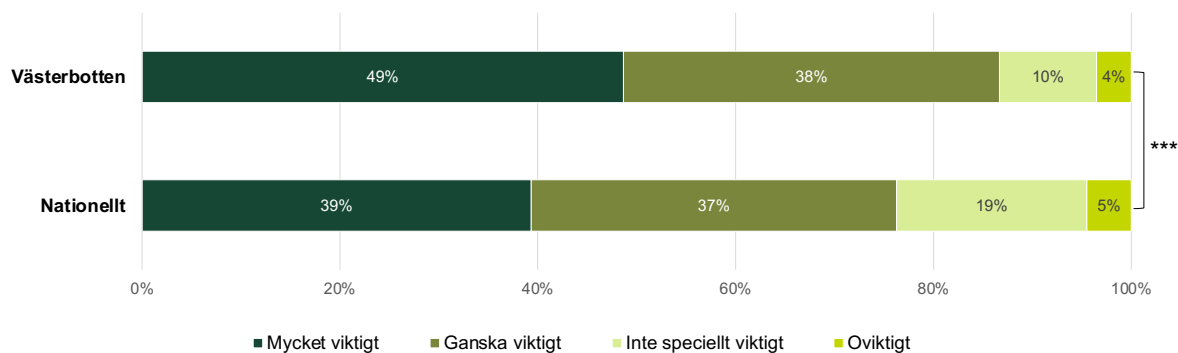
Är ditt intresse för skog och mark beroende av att det finns vilda djur där?

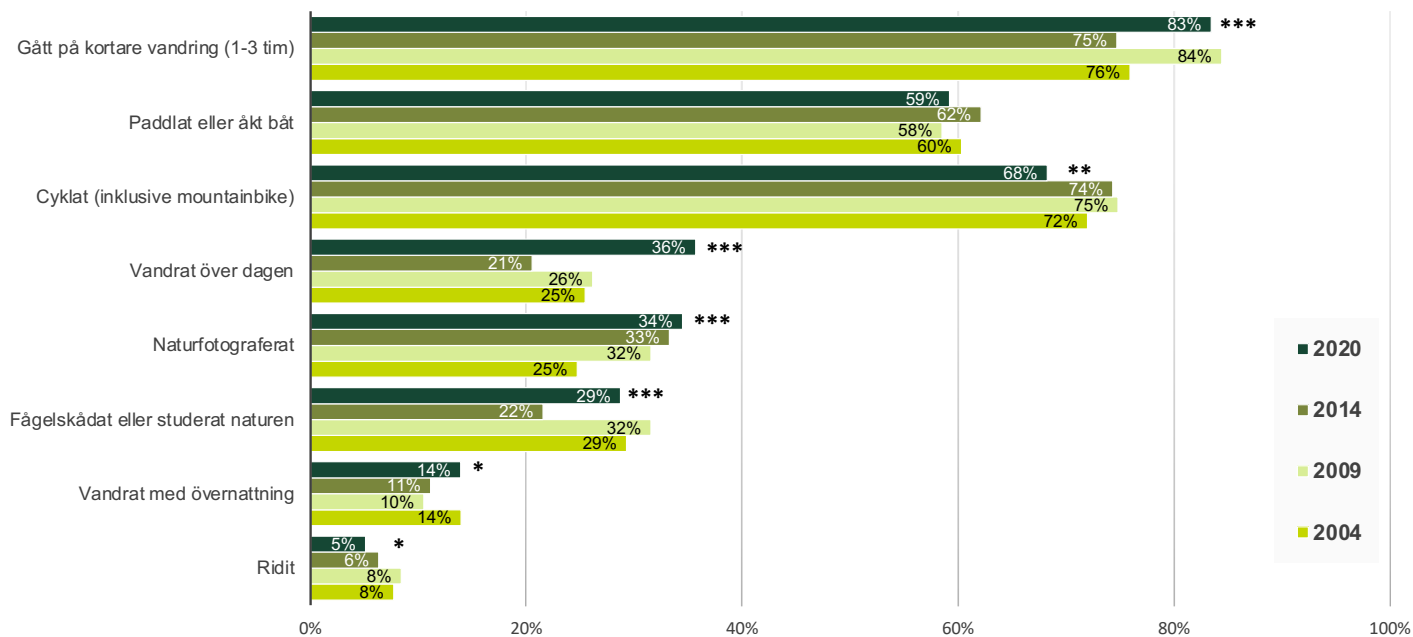
Tycker du att det är viktigt att det finns vilda djur där du bor?

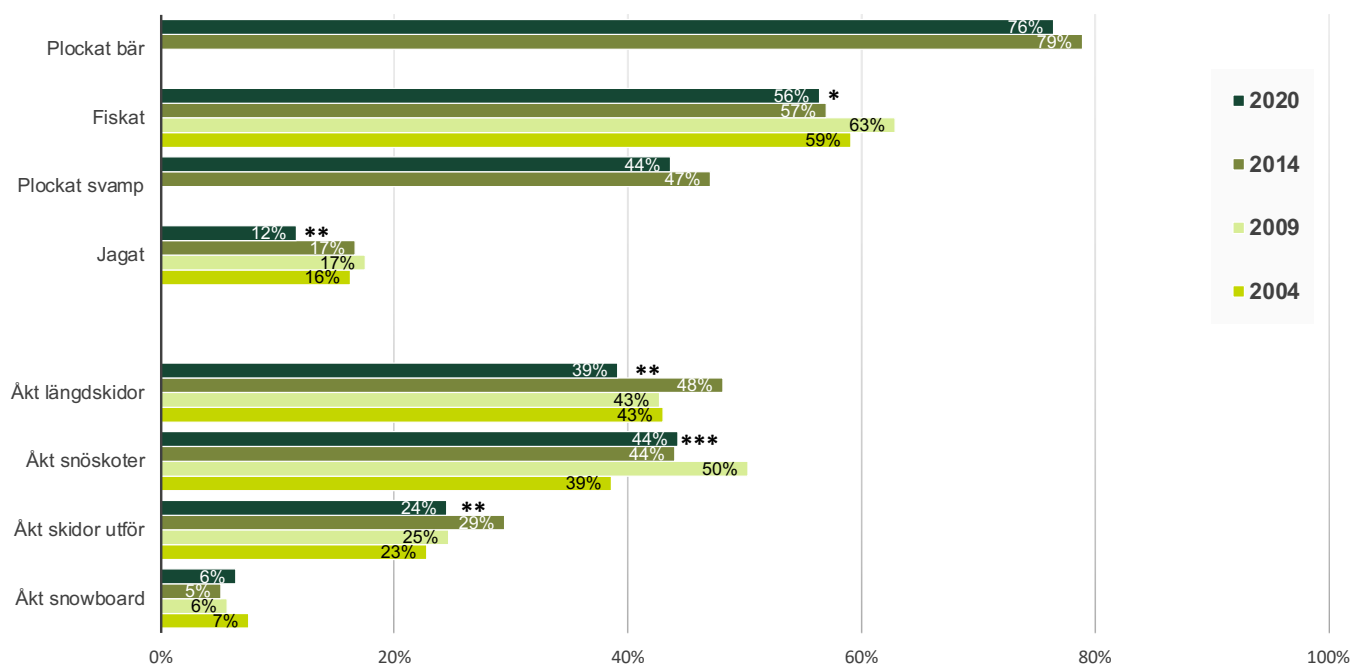
Tycker du att det är viktigt att det finns vilda djur där du bor?

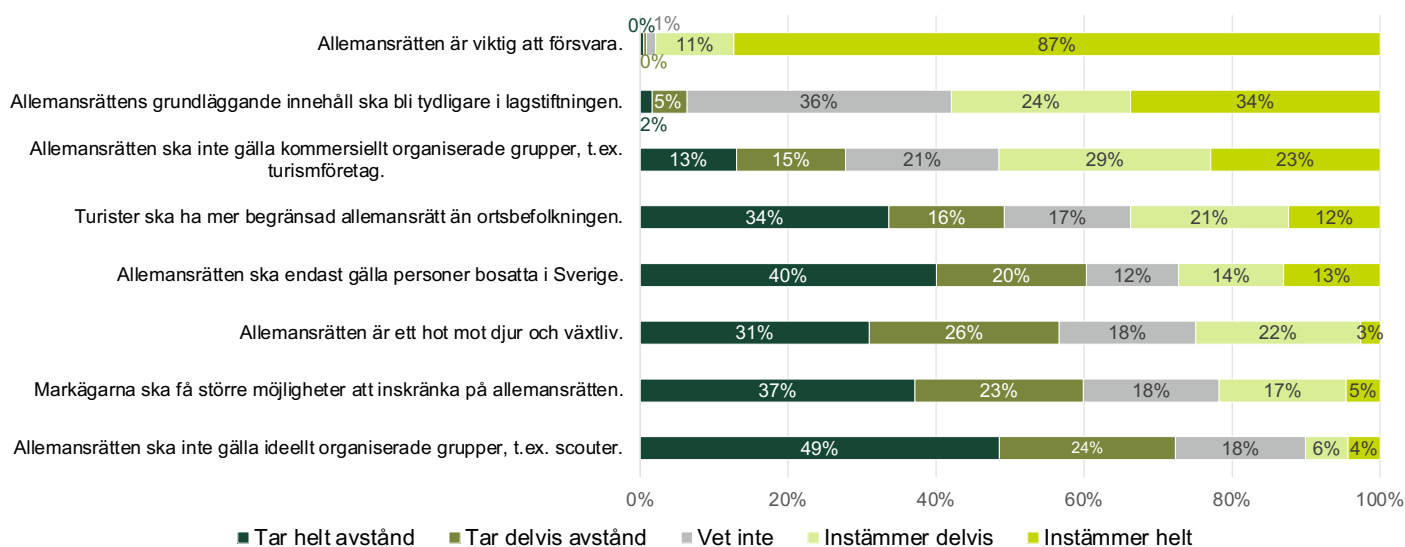
Vilka av följande saker har du gjort det senaste året?

Vilka av följande saker har du gjort det senaste året?

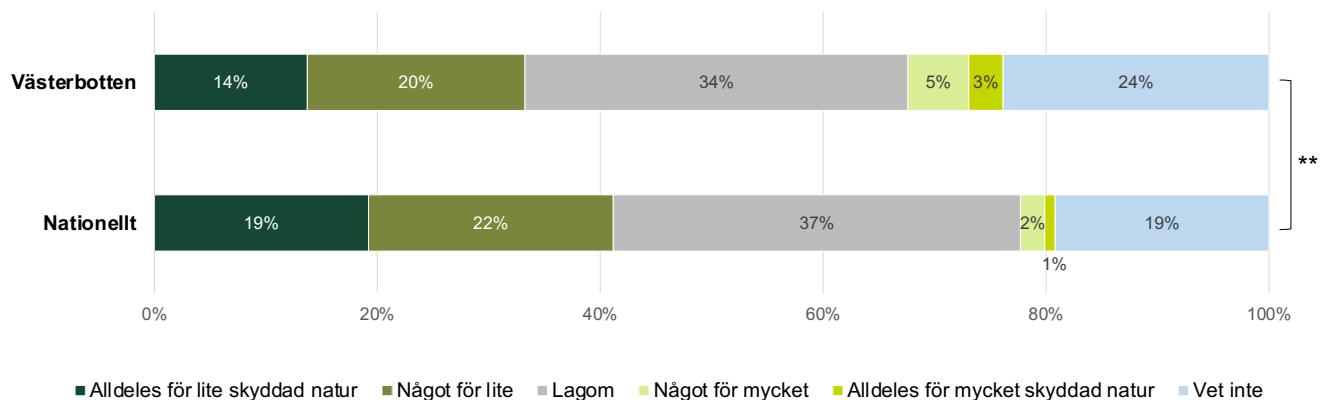

Allemansrätten ger möjlighet till att vistas ganska fritt i skog och mark utan markägarens tillstånd. Nedan följer ett antal påståenden om den svenska allemansrätten. Markera för varje påstående det alternativ som stämmer bäst in på dig.

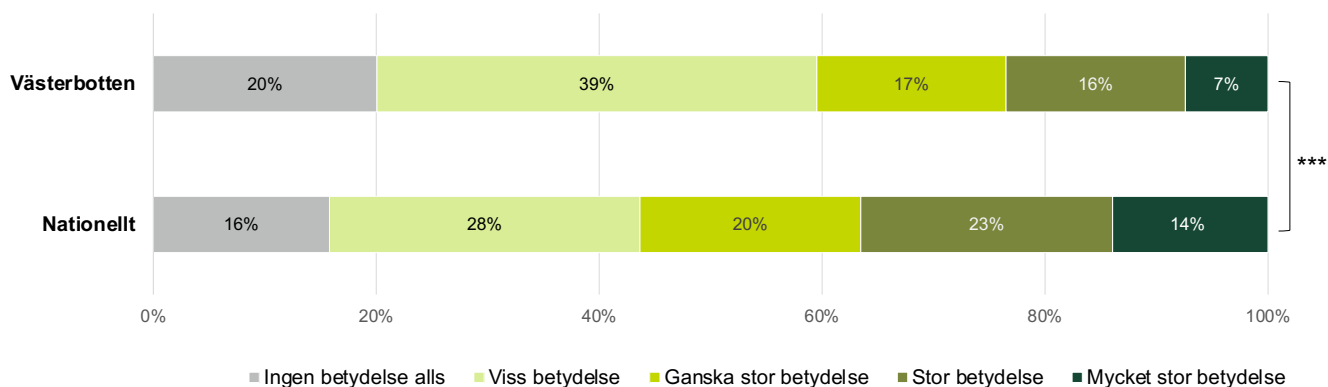

Skyddade naturområden

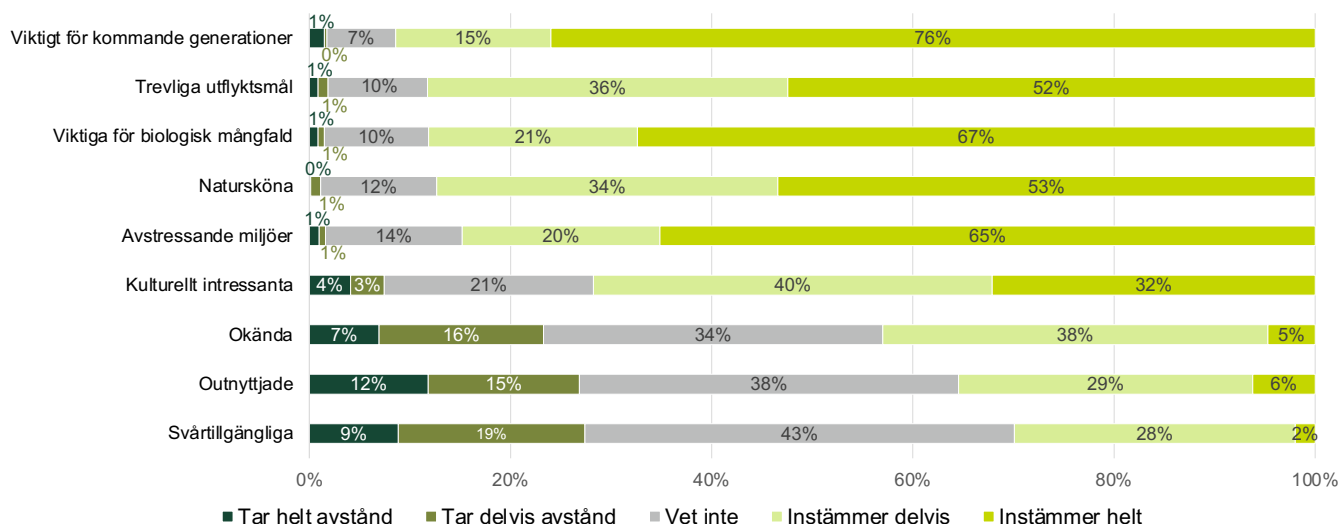
Vad anser du om mängden skyddade naturområden i Sverige?

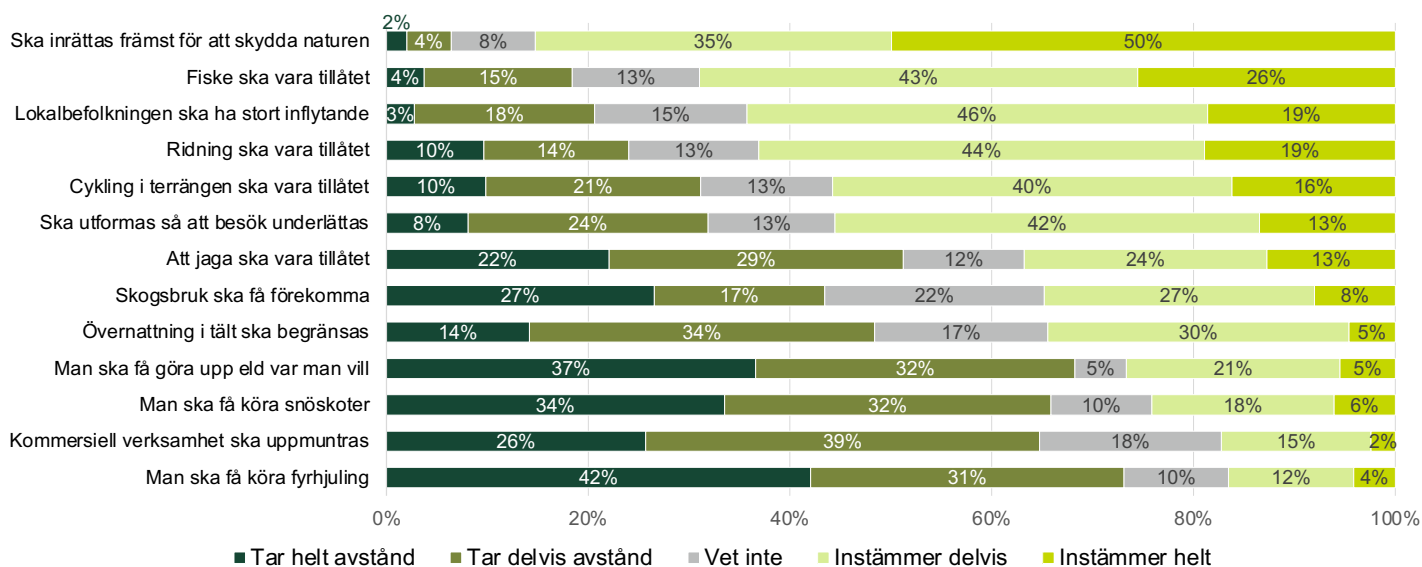
Vilken betydelse har skyddade naturområden för ditt behov av naturupplevelser?

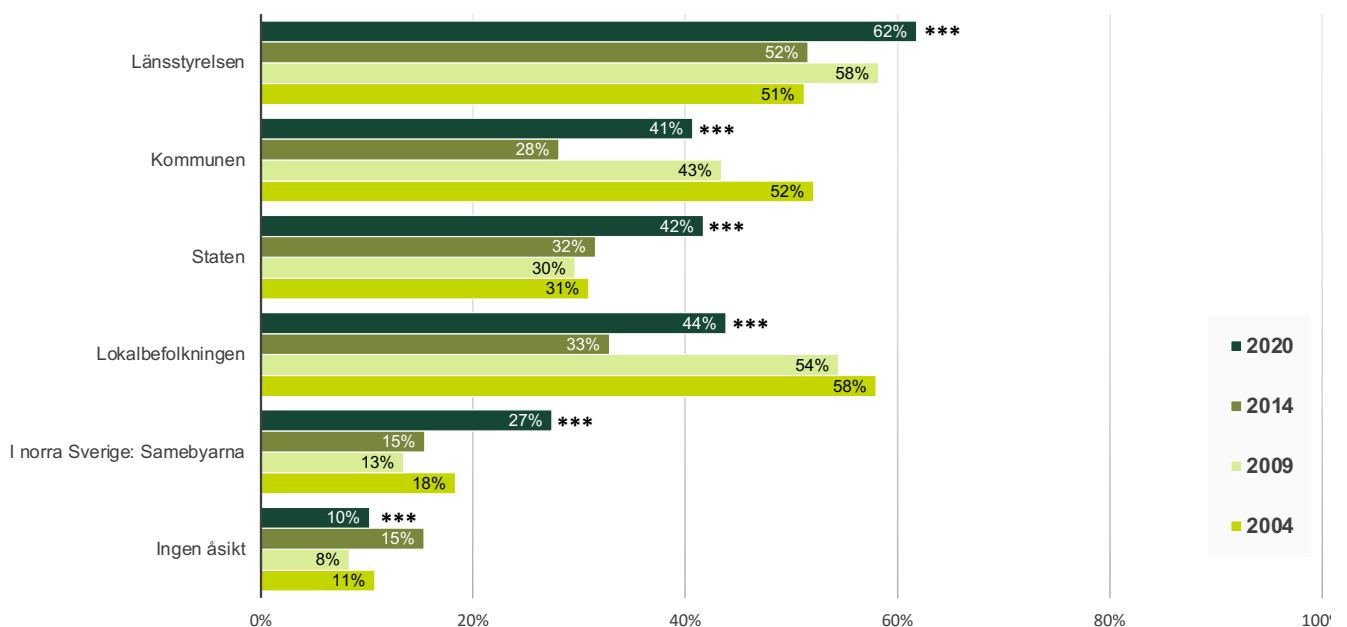
Hur väl beskriver följande påståenden vad du tycker om skyddade naturområden?

Nedan följer några påståenden kring skyddade naturområden. Vad tycker du är viktigt när naturområden skyddas?

Vilken eller vilka av nedanstående bör bestämma över skötselregler för skyddade naturområden?

Stora rovdjur och rovdjursförvaltning

Björn i Västerbotten

Våra resultat från 2020 visar att det inte finns någon signifikant ändring över tid i västerbottningarnas attityder till att björn finns i Sverige (65–70 procent som tycker om eller tycker mycket om under alla undersökningstillfällen).

Däremot har acceptansen att ha björn i närheten, där man bor ökat över tid i Västerbotten. Från 2009 till 2020 har andelen människor som är positiva till att ha björn i närheten ökat med 6 procent. Andelen länsbor som är rädda för att möta björn när man är ute i skogen har sjunkit från 64 procent året 2014 till 60 procent året 2020.

När det gäller förvaltningen av björn, anser majoriteten (68 procent) att de nationella antalsmålen om populationsstorlek är acceptabla, medan lite mer än en femtedel vill minska målen och 10 procent föredrar en ökning.

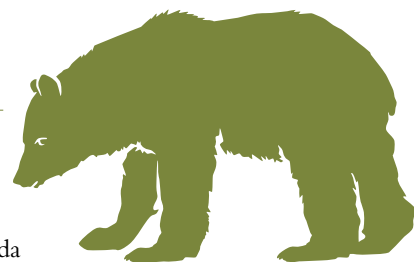
Detta mönster har varit relativt stabilt över tid, med undantag för 2009. Det finns en viss attitydskillnad mellan västerbottningar och det nationella urvalet, där bara 13 procent anser att målen för björn ska minskas. Samtidigt, föredrar en femtedel av de som svarat i det nationella urvalet att målen ska ökas jämfört med 10 procent i Västerbotten.

I Västerbotten tycker 85 procent att

det är acceptabelt att använda jakt som ett sätt att reglera antalet björnar, medan 7 procent är emot det.

När det gäller björnarnas förekomst anser 79 procent av de tillfrågade att björnar ska få leva i hela Sverige, vilket utgör en tydlig ökning med 16 procent sedan 2004.

Det finns också en signifikant minskning över tid i andelen människor som tycker att björnar endast ska leva i nationalparker och skyddade områden.

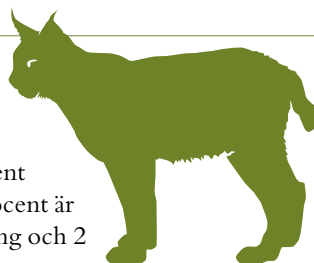
Lodjur i Västerbotten

Vi ser en signifikant förändring av attityderna till lodjur i länet. I mätningen 2020 är det 46 procent som "tycker mycket om" att det finns lodjur i Sverige, det är en ökning med 11 procent sedan 2014. Samtidigt har andelen med en neutral attityd minskat varför det enbart är ett fåtal (4 procent) som inte vill ha lodjur i Sverige.

I linje med detta kan vi även se en ökning av människor som absolut

eller kanske kan acceptera att ha dem i närhet av där de bor med 82 procent medan endast 16 procent är av motsatt uppfattning och 2 procent är neutrala.

Rädslan för lodjur är låg och minskar över tid. Enbart 10 procent av länsborna år 2020 är rädda för att träffa på lodjur i skogen. Åtta av tio

personer tycker att lodjur ska få leva i hela Sverige och 22 procent önskar en ökning av nationella antalsmålen. Andelen personer som tycker att de nationella målen borde minskas har blivit färre över tid och 71 procent tycker att de nuvarande målen är acceptabla. Jakt på lodjur för att reglera beståndstorleken stöds av 72 procent av de som svarat.

Kungsörn i Västerbotten

Vi kan se att 80 procent gillar att kungsörn finns i Sverige, 86 procent är beredd att acceptera den i närhet där man bor och 90 procent tycker att den ska få leva i hela Sverige. Således liknar attityden till kungsörnar de som uttrycks för lodjur.

Drygt hälften (54 procent) av länsborna anser att de nationella antalsmålen för kungsörn är accepta-

belt, medan 39 procent anser att det bör ökas något eller mycket och 7 procent önskar en minskning.

56 procent av alla respondenter i Västerbotten instämmer helt eller delvis i att man beviljar skyddsjakt på kungsörn om de orsakar problem. Kungsörn lades till i frågeformuläret 2020. Därför kan inga förändringar över tiden diskuteras.

Varg i Västerbotten

Attityderna till att ha vargar i Sverige har inte förändrats signifikant 2020 jämfört med tidigare år. I Västerbotten anger 61 procent att de tycker om eller tycker mycket om att det finns varg i Sverige. Däremot kan endast 30 procent av länsborna absolut tänka sig att ha varg i närheten av där de bor. 21 procent uppger att de kanske kan tänka sig det medan 28 procent helst inte har varg i närheten och 19 procent är helt emot detta.

Rädslan för vargar har minskat över tid från 29 procent i 2014 års mätning till 24 procent år 2020. Medan 63 procent av alla tillfrågade personer i länet tyckte att vargar borde få leva i hela Sverige kan vi se en ökning av andelen som tycker att vargar inte borde vara i områden där det finns renar, från 27 procent 2004 till 43 procent 2020. Acceptansen för de nationella antalsmålen för varg är stabil över tid. I länet anser 56 procent att de av riksdagen fastställda målen är acceptabla medan 23 procent anger att målen bör

minska mycket eller något och 20 procent anser att de bör öka något eller mycket. Länsbornas attityder till riksdagens antalsmål för varg skiljer sig signifikant från det nationella urvalet där endast 16 procent vill sänka målen jämfört med 23 procent i Västerbotten.

Stödet för att jaga varg för att reglera deras antal har ökat över tid, med 83 procent som svarade ”ja” i den senaste mätningen jämfört med 68 procent året 2014. Tillit är en avgörande komponent i rovdjursförvaltningen. För vargar frågade vi om människor känner tillit

till att de olika förvaltningsmyndigheterna hanterar vargfrågor med hänsyn till människor i områden med rovdjur.

Vi ser att mest förtroende uttrycks för länsstyrelsen (60 procent) följt av Naturvårdsverket (57 procent) och minst förtroende för riksdagen (27 procent). Mönstret var liknande för det nationella urvalet, men i Västerbotten var förtroendet för riksdagen signifikant lägre än i det nationella genomsnittet (38 procent).

Järv i Västerbotten

Attityderna till järv i Västerbotten har varit stabila över tid. I den senaste mätningen 2020 ansåg 60 procent av respondenterna att järv ska finnas i Sverige, medan 30 procent hade en neutral inställning till detta.

I frågan om man skulle kunna acceptera att ha järv i närheten av där man bor, svarade 63 procent av de som tillfrågades i Västerbotten att de kan tänka sig det, medan en tredjedel inte kan tänka sig det

Rädslan för järv är liten och har inte signifikant förändrats över tid i Västerbotten

med endast 10 procent av de tillfrågade som svarade att de är rädda för att möta järv i naturen.

Nästan tre fjärdedelar av de som tillfrågades i Västerbotten svarade att de tycker att de nationella antalsmålen för järv är acceptabla, medan 13 procent tycker att antalet ska öka och 15 procent att antalet ska minskas. Sett över tid är det färre människor som tycker att målen för järv ska öka 2020 (13 procent) jämfört med år 2004 (19 procent). År 2009 fanns det de mest negativa attityderna mot de beslutade målen för

järv, där var femte person tyckte att målen ska minskas.

Det finns en signifikant attitydskillnad mellan länsbornas attityder till antalsmålen och attityderna i den nationella mätningen, där mer än en femtedel i det nationella urvalet tycker att målen ska öka jämfört med 13 procent bland de som tillfrågades i Västerbotten. Vi kan identifiera en signifikant ökning av de som anser att jävren ska finnas i hela landet, inklusive Svealand och Götaland och en motsvarande signifikant minskning av de som anser att jävren enbart ska finnas i fjällkedjan eller i skyddade områden.

Övergripande frågor för alla stora rovdjur

Det går att identifiera ett antal trender i attitydundersökningen. Av de fem stora rovdjuren är lodjur och kungsörn de två mest populära rovdjuren medan vargen är minst populär.

Även om det stora flertalet vill att rovdjuren ska finnas i Sverige, är det betydligt färre som vill ha djuren, särskilt björn och varg i närheten av där man bor. Detta är ett välkänt fenomen för stora rovdjur och går under beteckningen NIMBY (Not in my Backyard), dvs inte på min bakgård. Särskilt när det gäller björn kan det förstås mot bakgrund att mer än hälften (60 procent) anger att de är rädda för att möta björn i skogen.

Flera av våra frågor rör attityder till samtliga de fem stora rovdjuren tillsammans. 83 procent instämmer till exempel i att det är viktigt att Sverige uppfyller internationella avtal vad gäller bevarandet av stora rovdjur.

Men att det finns ett starkt stöd för att Sverige ska uppfylla internationella avtal innebär inte att det saknas uppfattningar om hur rovdjuren ska förvaltas. Vi ställde frågan om vad som kan ses som ett acceptabelt levnadssätt för rovdjur. Majoriteten av länsborna anser att det är oacceptabelt att rovdjuren direkt hotar människor (85 procent), dödar katter eller hundar (76 procent), dödar kor eller får (69 procent) eller renar 53 procent.

Bland länsborna är det 45 procent som anser att det är oacceptabelt att rovdjuren dödar hundar i samband med jakt, nästan lika många (43 procent) är av motsatt uppfattning. Vad gäller frågan om det är acceptabelt att rovdjuren passerar byar, samhällen och städer anger drygt hälften (54 procent) av länsborna att det är acceptabelt medan 39 procent anger att det är ett oacceptabelt levnadssätt för rovdjuren.

I just denna fråga kan vi se en stor och signifikant förändring över tid, där andelen som svarade att det är ett acceptabelt levnadssätt för rovdjuren varierade mellan 17 och 24 procent i alla tidigare mätningar, jämfört med 54 procent i 2020 års mätning.

Samtidigt har även acceptansen att stora rovdjur dödar en hund i samband med jakt ökat i den senaste undersökningen (42 procent instämmer delvis eller helt) jämfört med alla andra undersökningsår. Vi kan inte utesluta möjligheten att denna förändring kan bero på att kungsörn inkluderats i frågeställningen, men vi ser inte liknande förändring i de övriga resultaten. Till exempel skiljer sig acceptansen för att rovdjur dödar ren i 2020 års undersökning inte från resultaten från 2004 och 2009.

Vi ställde också frågor om olika förvaltningsåtgärder för att hantera rovdjur som orsakar problem. Att sätta upp stängsel, skrämma iväg dem eller märka rovdjuren med sändare är för mer än 80 procent av respondenterna ett acceptabelt sätt att hantera problemdjur.

Av länsborna är det också 77 procent som anger att de kan tänka sig att flytta på rovdjur som orsakar problem. 38 procent av respondenterna är emot att skjuta dem. De mest extrema hanteringsalternativen som att ta bort ungarna från rovdjuren eller att använda gift för att döda dem är oacceptabelt för 83 procent och 86 procent respektive av de som svarade.

Generellt kan vi se en ökad acceptans för att hantera problemdjur, det gäller även för de mer direkta åtgärderna. Av länsborna har andelen som anser att det är acceptabelt att skjuta rovdjur ökat från 51 procent år 2004 till 62 procent i 2020 års mätning. Det finns även en signifikant förändring rörande åtgärden att ta bort ungarna från rovdjuren. Mellan åren 2004 till 2014 var 65

procent av länsborna helt emot detta, för att sjunka till 53 procent i 2020 års mätning.

Jakt är den vanligaste förvaltningsåtgärden när det gäller vilda djur. Som vi beskrev ovan finns det högt stöd för jakt som ett sätt att reglera antalet stora rovdjur (acceptansen varierar mellan 72–85 procent för de stora rovdjuren i undersökningen; för kungsörn ställdes bara en fråga om skyddsjakt).

Acceptans för jakt är emellertid beroende av anledningen till jakten. Majoriteten av länsborna tycker att det är oacceptabelt att jaga stora rovdjur om anledningen är att rovdjuren konkurrerar med människan om det jaktbara viltet (70 procent) eller att människor är rädda för rovdjuren (55 procent). Däremot tycker majoriteten att det är acceptabelt om anledningen till jakt är att man vill minska risken att rovdjuren tar tamdjur (79 procent) eller att rovdjuren har sökt sig in i tätbefolkade områden (86 procent).

Förutom förvaltningsåtgärder diskuteras också ofta vem eller vilka som ska få vara med och bestämma hur rovdjuren ska skötas. Det största stödet finns för att Naturvårdsverket (82 procent) och länsstyrelsen (78 procent) ska få vara med och bestämma hur rovdjuren ska skötas. Det lägsta stödet finns för polisen (22 procent), EU (25 procent) och domstolarna (30 procent). Över tid ser vi dock att stödet för EU och domstolarna har ökat signifikant.

För lokalbefolkningen minskade stödet signifikant över tid från 74 procent 2004 till 59 procent 2020, medan stödet ökade för att samebyarna ska vara med och bestämma hur rovdjuren ska skötas från 44 procent 2009 till 55 procent 2020 och är därmed tillbaka på samma nivå som när vi inledde mätningarna.

Det finns många sätt hur allmänheten kan informera sig om stora

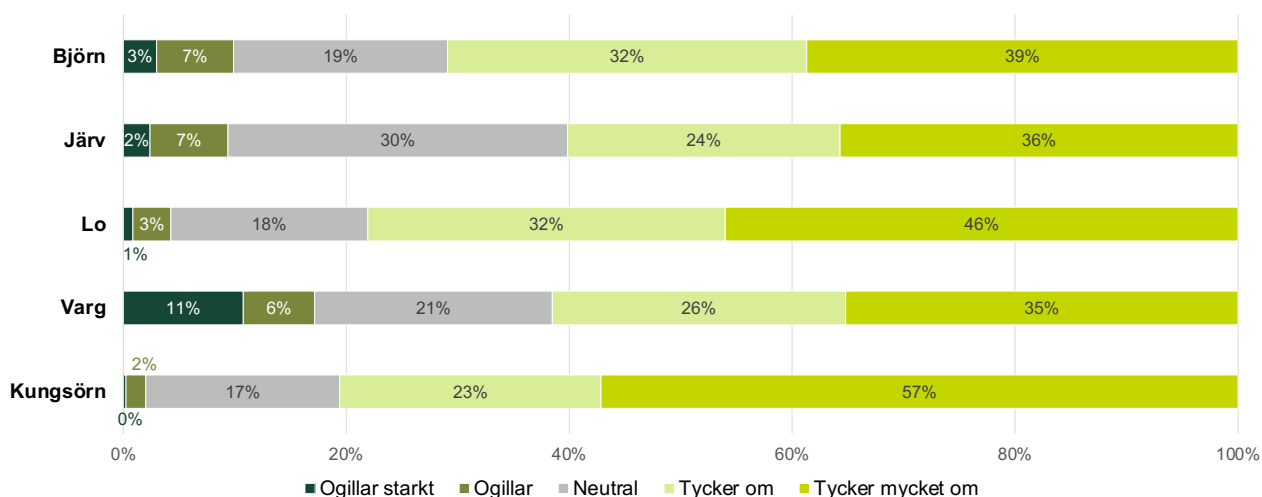
rovdjur. Sedan 2014 har vi inkluderat frågor om vilka informationskällor länsborna använder sig av. Under de senaste sex åren ser vi stora förändringar. Digitala informationskanaler som nyhetsmedier på internet (57 procent), myndigheters hemsidor

(22 procent) och sociala medier (35 procent) har blivit viktigare över tid. Myndigheters hemsidor och sociala medier har till exempel fördubblade värden sedan vi inledde mätningen. TV är fortfarande den mest nämnda informationskällan med 74 procent,

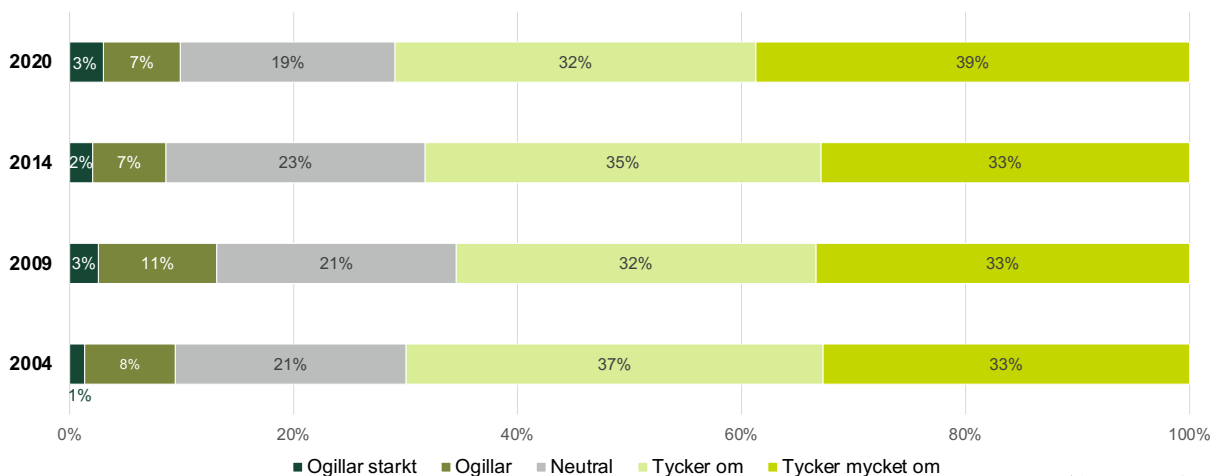
men betydelsen minskade jämfört med 2014. Även tryckta medier som lokaltidningen (54 procent), medlemstidning (16 procent) och rikstidning (10 procent) används nu i mindre utsträckning för att informera sig om stora rovdjur.

Synen på stora rovdjur

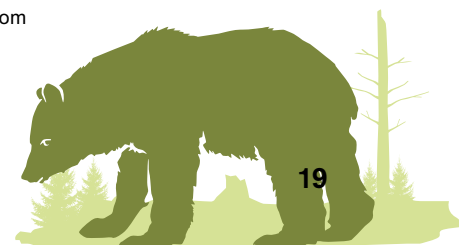
Vad tycker du om att björn, järv, lo, varg och kungsörn finns i Sverige?

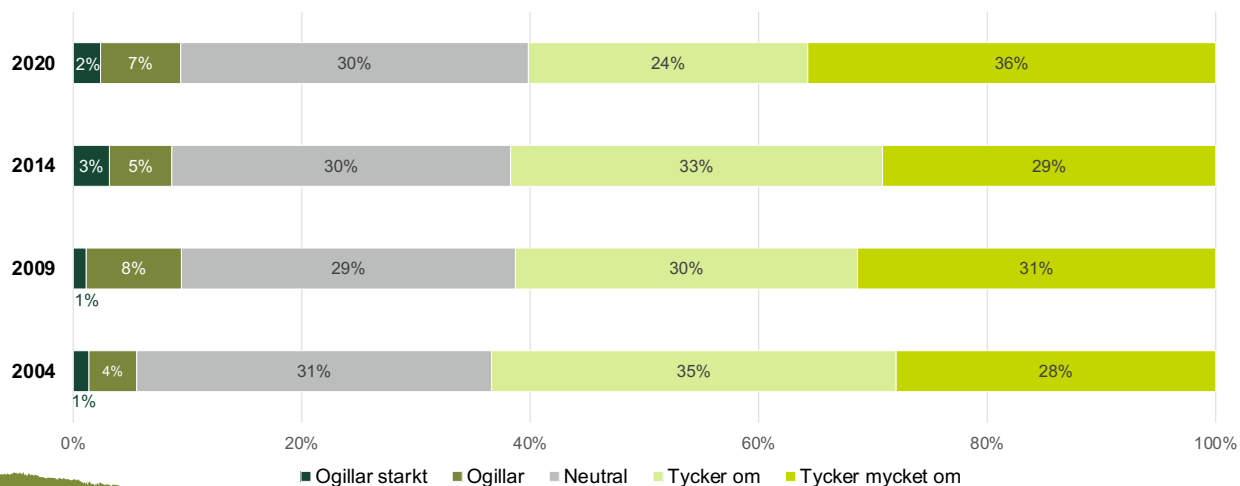
Vad tycker du om att björn finns i Sverige?

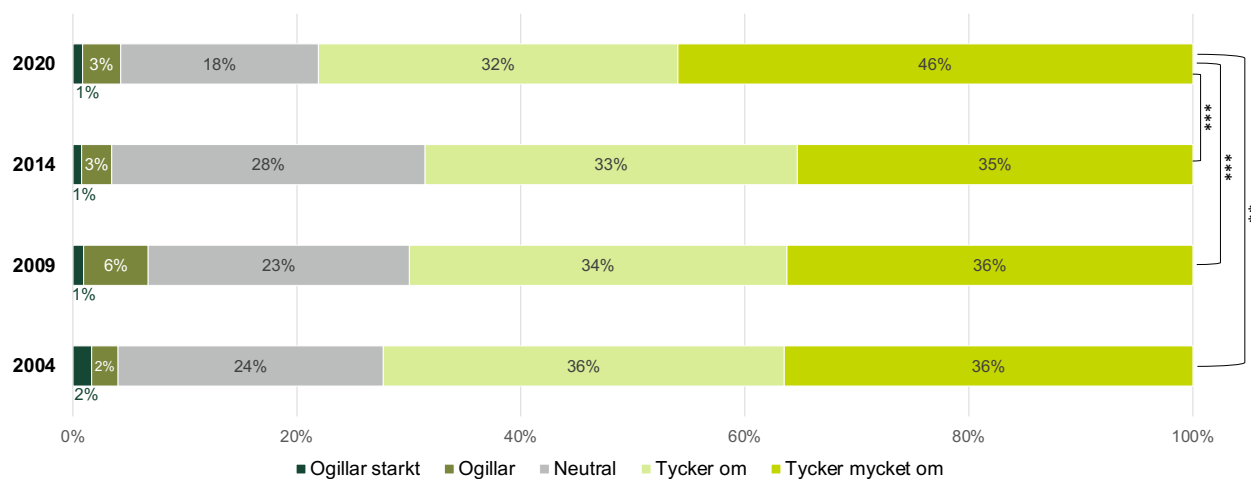
- För björn, järv och varg finns inga signifikanta förändringar över tid i västerbottningars attityder till att de arterna finns i Sverige

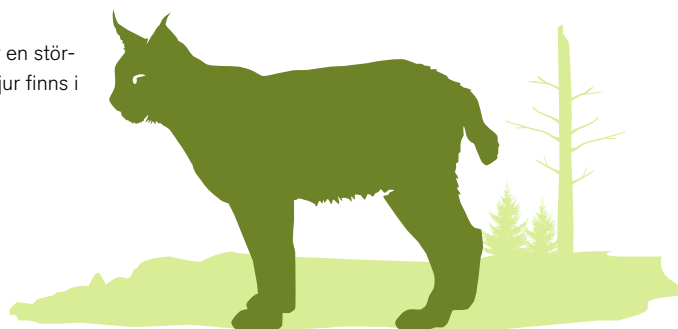
Vad tycker du om att järv finns i Sverige?

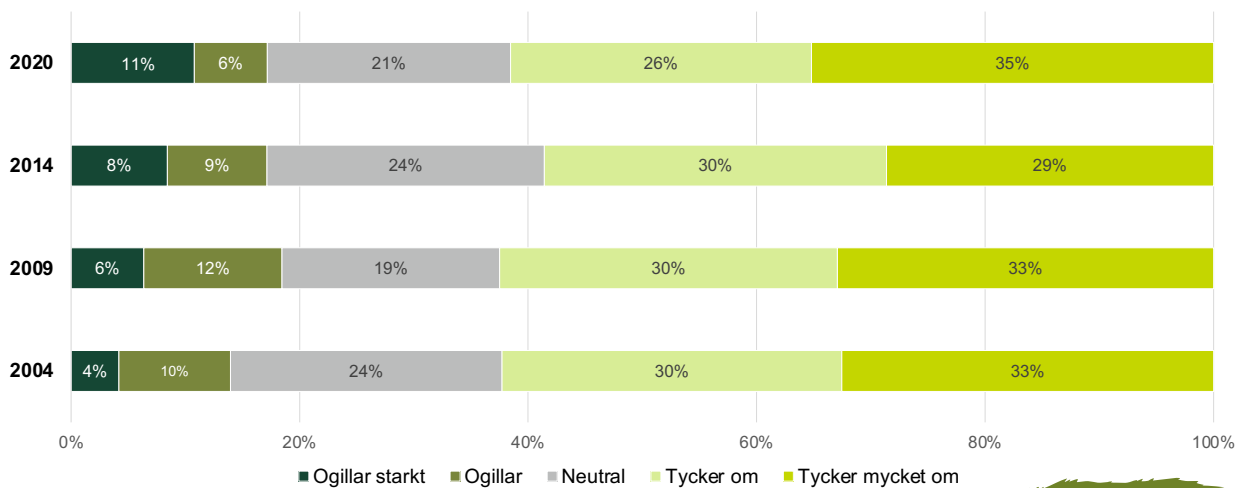
Vad tycker du om att lo finns i Sverige?

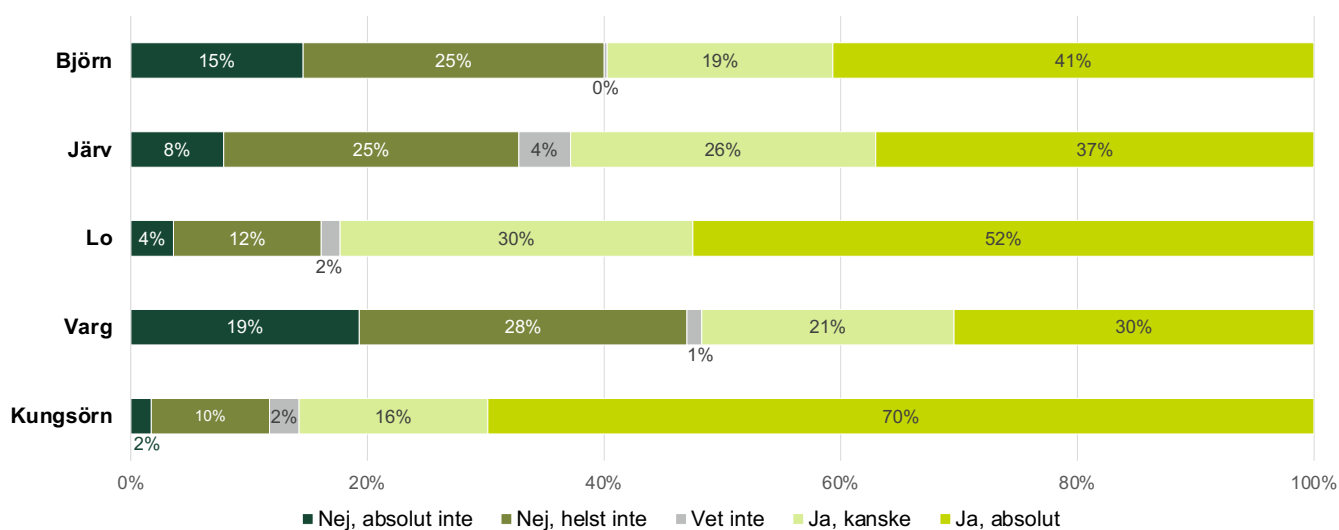
- För lodjur finns det en signifikant förändring över tid där en större andel bosatta i Västerbotten tycker mycket om att lodjur finns i Sverige i 2020 mätning jämfört med alla andra år.

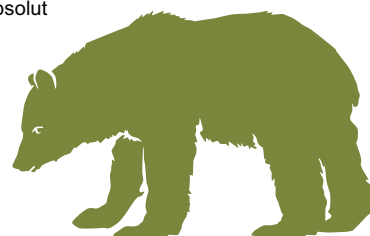
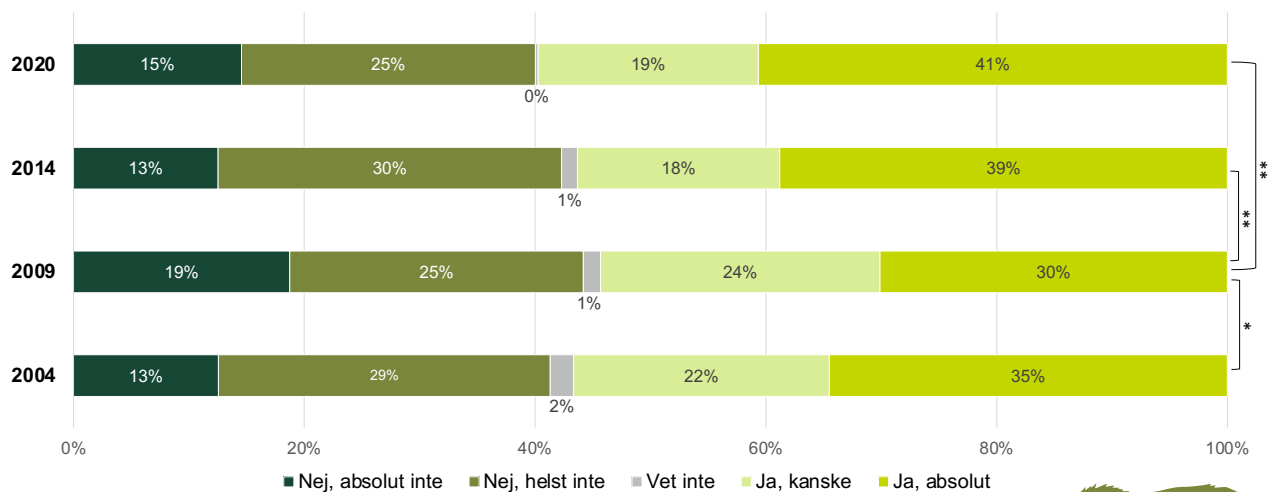
Vad tycker du om att varg finns i Sverige?

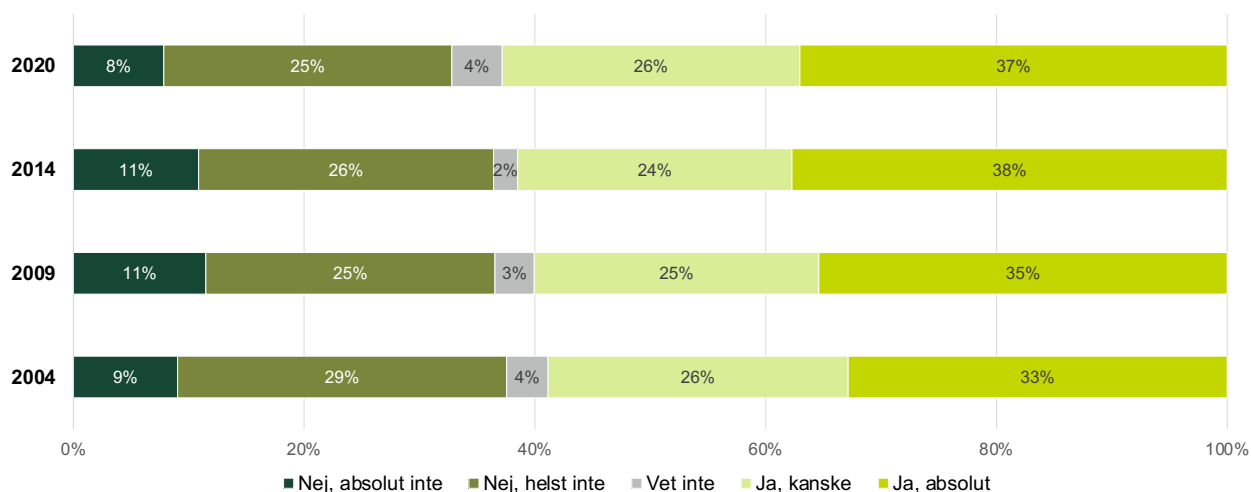
Skulle du kunna acceptera att ha något av de dessa rovdjur i närheten där du bor?

Skulle du kunna acceptera att ha björn i närheten där du bor?

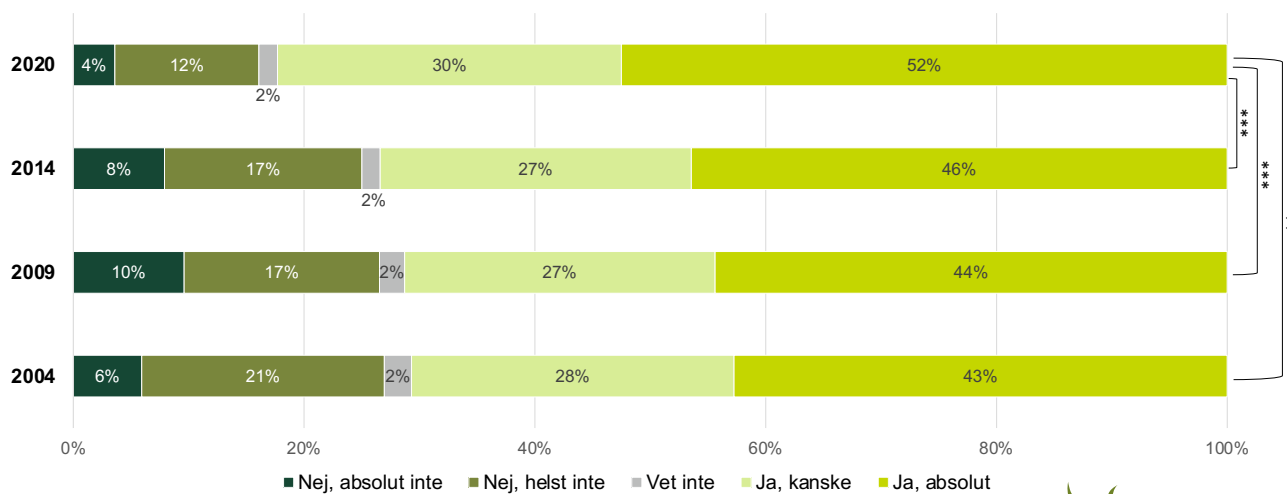
Skulle du kunna acceptera att ha järv i närheten där du bor?

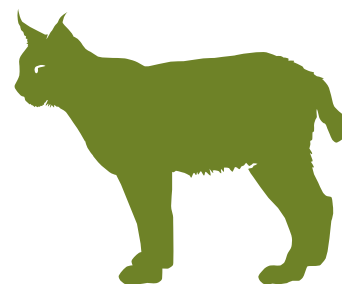
- 2020 finns det 63 procent som kan tänka sig att ha järv i närheten där man bor, och en tredjedel som inte skulle acceptera att ha dem i närheten.

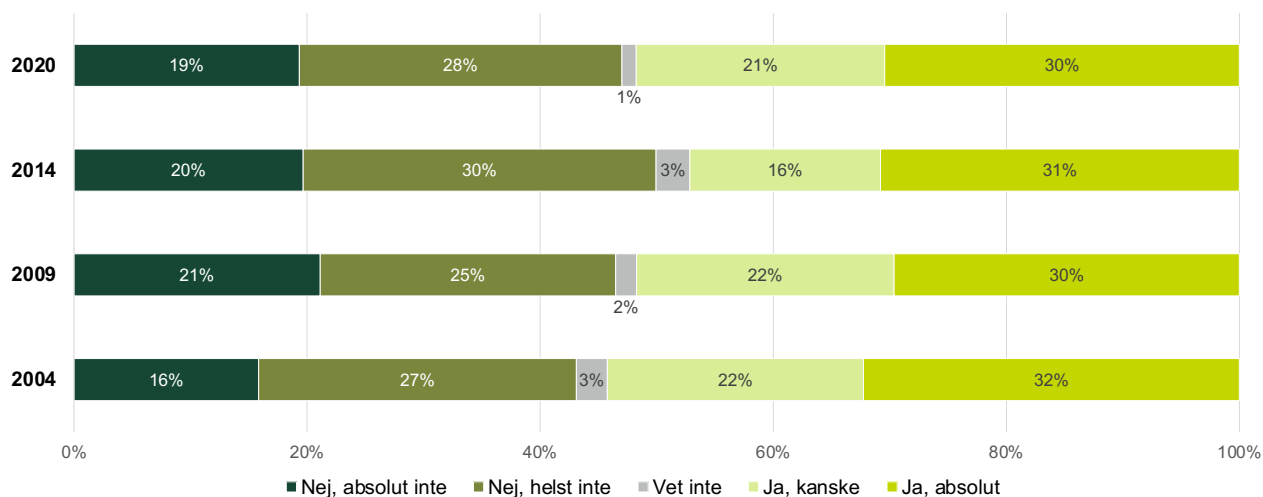
Skulle du kunna acceptera att ha lo i närheten där du bor?

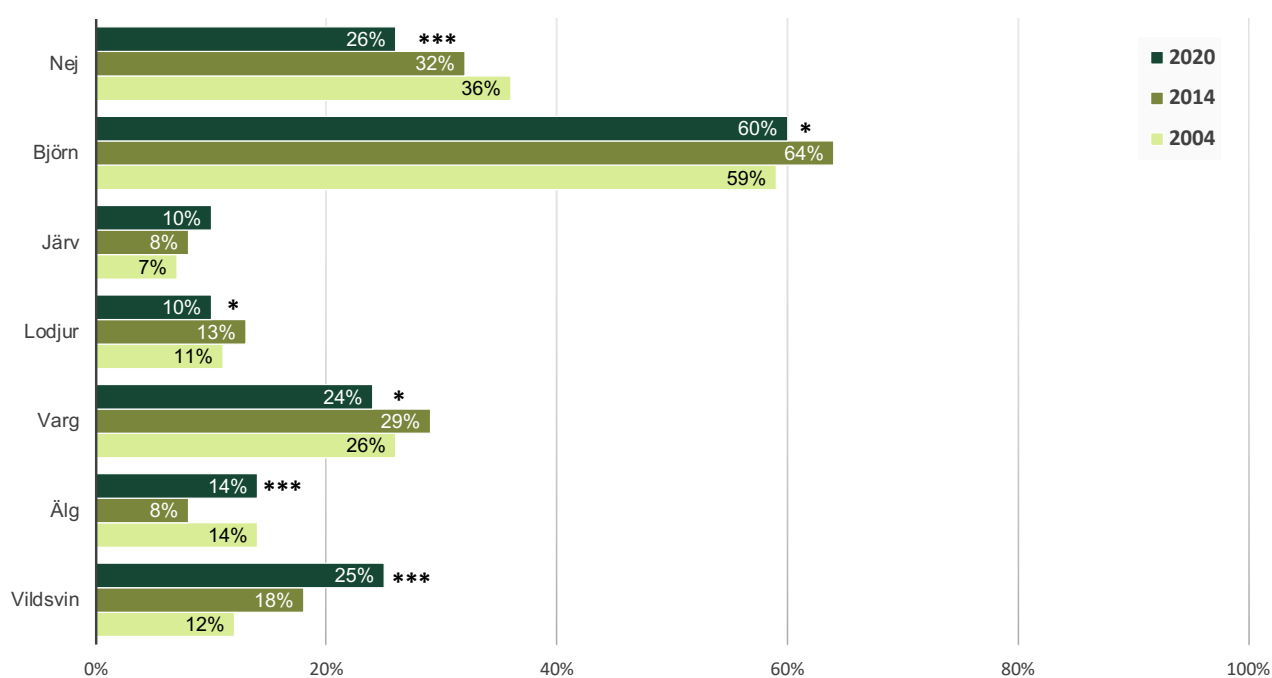
- Acceptans för att ha lodjur i närheten där man bor ökade signifikant över tid och resultat från 2020 skiljer sig från alla andra mätår

Skulle du kunna acceptera att ha varg i närheten där du bor?

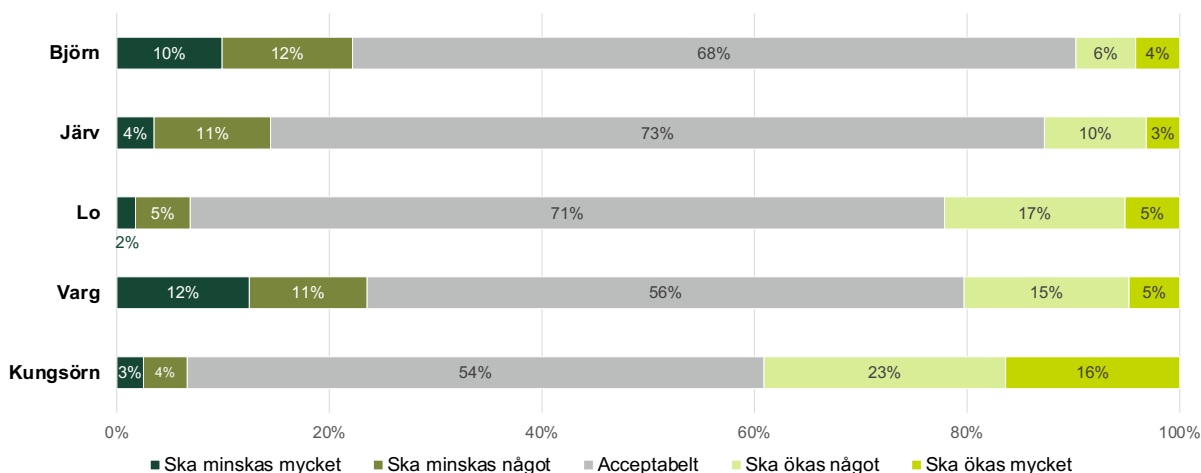
Finns det några vilda djur som du är rädd för att möta när du är ute i naturen?

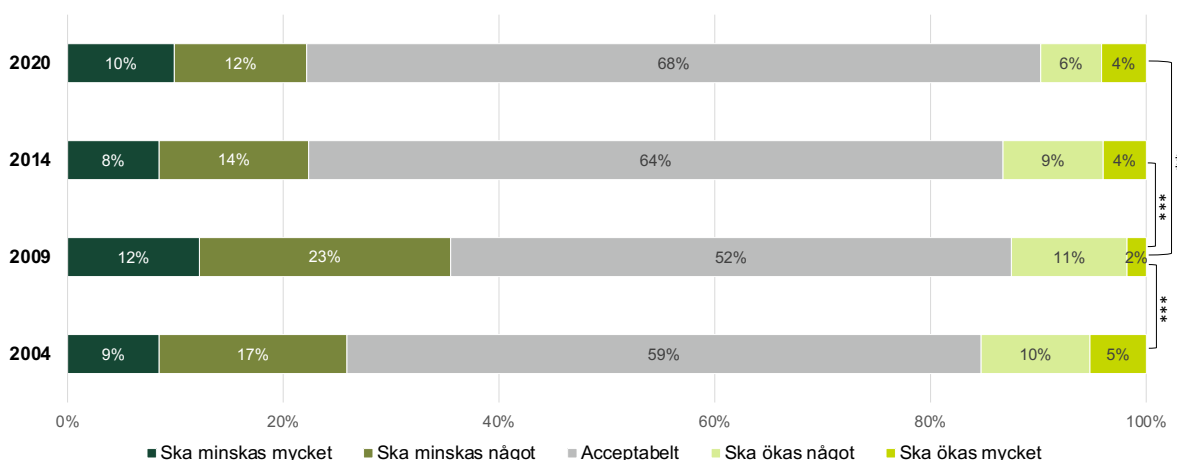
- Andelen människor som är rädd för att möta vilda djur när de är ute i naturen har signifikant ökat över tid. Andelen människor i Västerbotten som är rädda för att möta en björn har dock sjunkit från 2014 (64 procent) till 2020 (60 procent). Däremot har rädslan för att möta vildsvin succesivt ökat över tid. Synen på övergripande rovdjurspolitik

Synen på den övergripande rovdjurspolitiken

Riksdagen har bestämt hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige. Målen motsvarar 1100–1400 björnar, 700–1000 lodjur, 500–600 järvar, 170–270 vargar och 300 kungsörnar.
Vad anser du om de beslutade målen för rovdjur i Sverige?

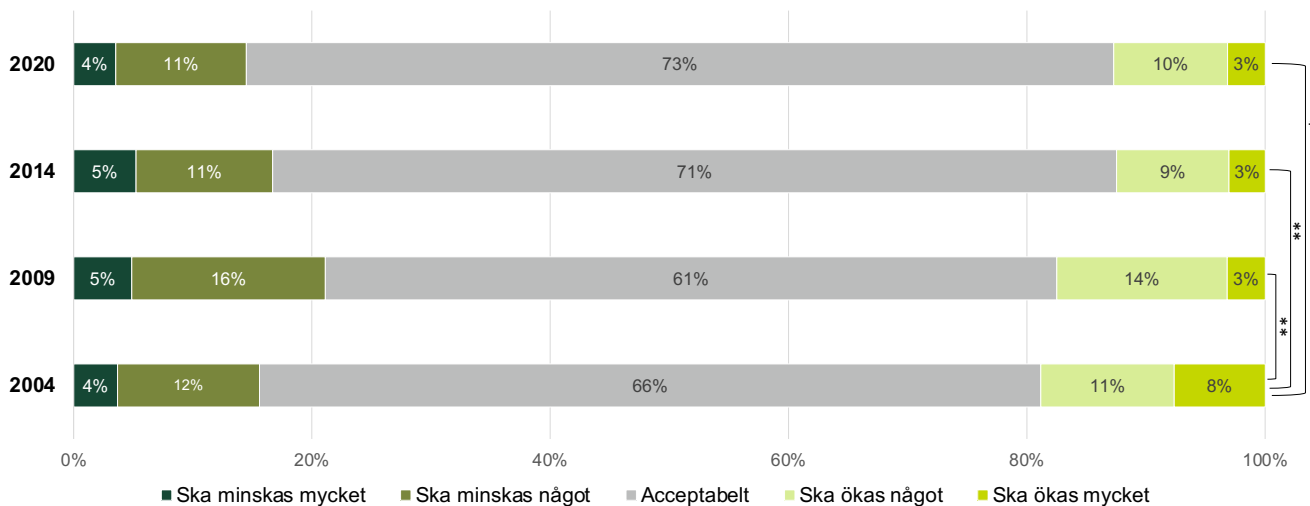

Riksdagen har bestämt hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige. Målen motsvarar... **Vad anser du om de beslutade målen för björn i Sverige?**

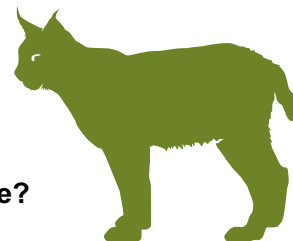
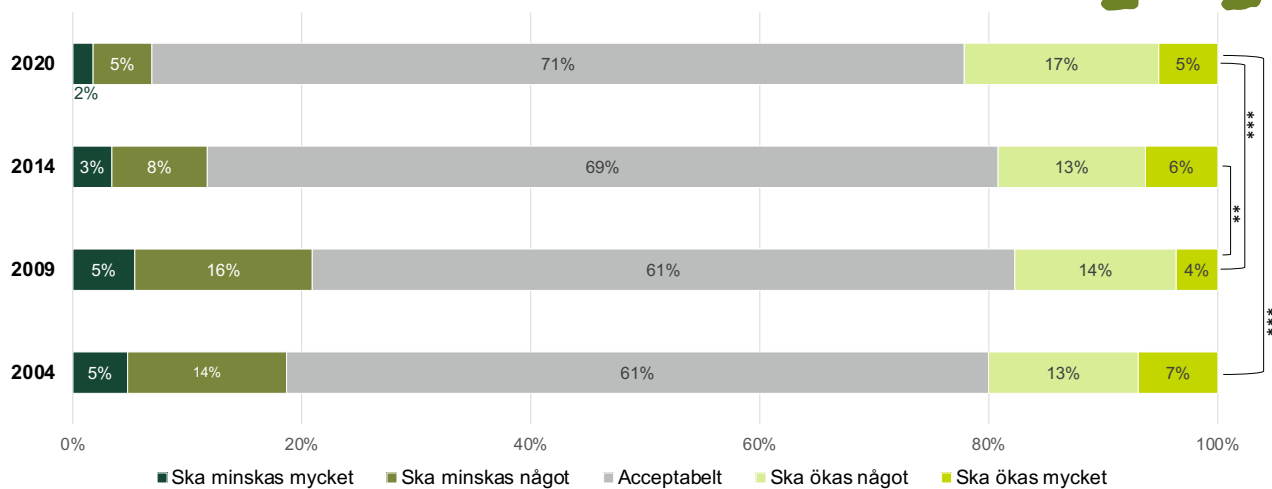
- Majoriteten (68 procent) anser att de nationella antalsmålen om populationsstorlek för björn är acceptabla, medan lite mer än en femtedel vill minska målen och 10 procent föredrar en ökning.
- Detta mönster har varit relativt stabilt över tid, med undantag för 2009. År 2009 hade den högsta andelen människor i Västerbotten som tycker att målen för björn borde minskas (35 procent) jämfört med 22 procent åren 2014 och 2020.

**Riksdagen har bestämt hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige.
Målen motsvarar... Vad anser du om de beslutade målen för järv i Sverige?**

- Nästan tre fjärdedelar av de som tillfrågades i Västerbotten svarade att de tycker att de nationella målen för antalet järv är acceptabla, medan 13 procent tycker att de ska ökas och 15 procent anser att de ska minskas. Därmed är det färre människor som tycker att målen för järv ska öka i 2020 (13 procent) jämfört med år 2004 (19 procent).

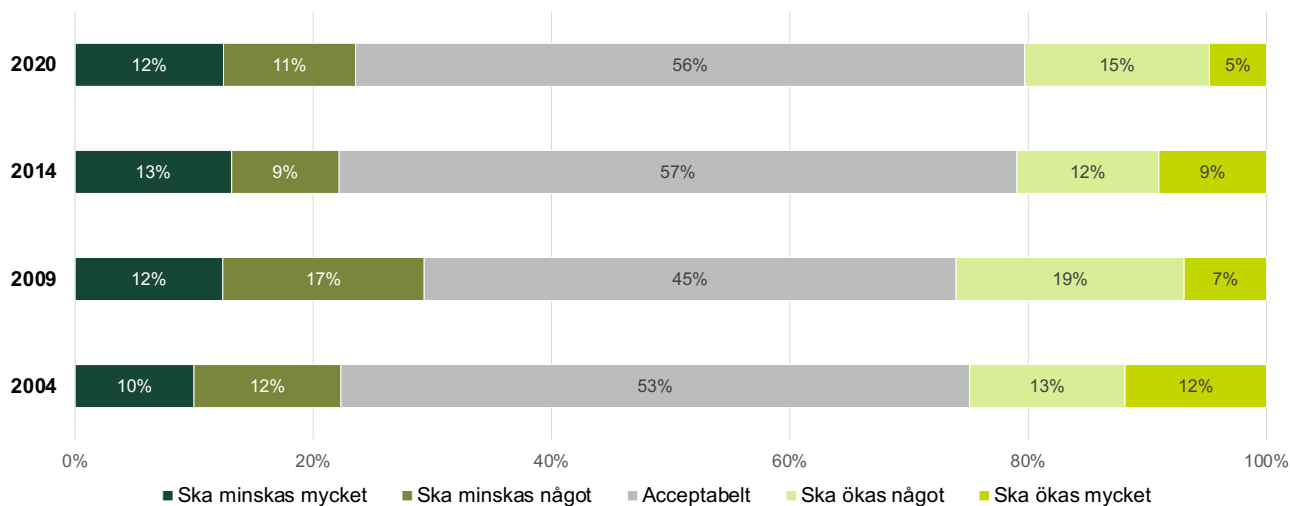
**Riksdagen har bestämt hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige.
Målen motsvarar... Vad anser du om de beslutade målen för lo i Sverige?**

- Andelen bosatta i Västerbotten som vill minska det nationella antalsmålet för lodjur har minskat över tid.

Riksdagen har bestämt hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige.

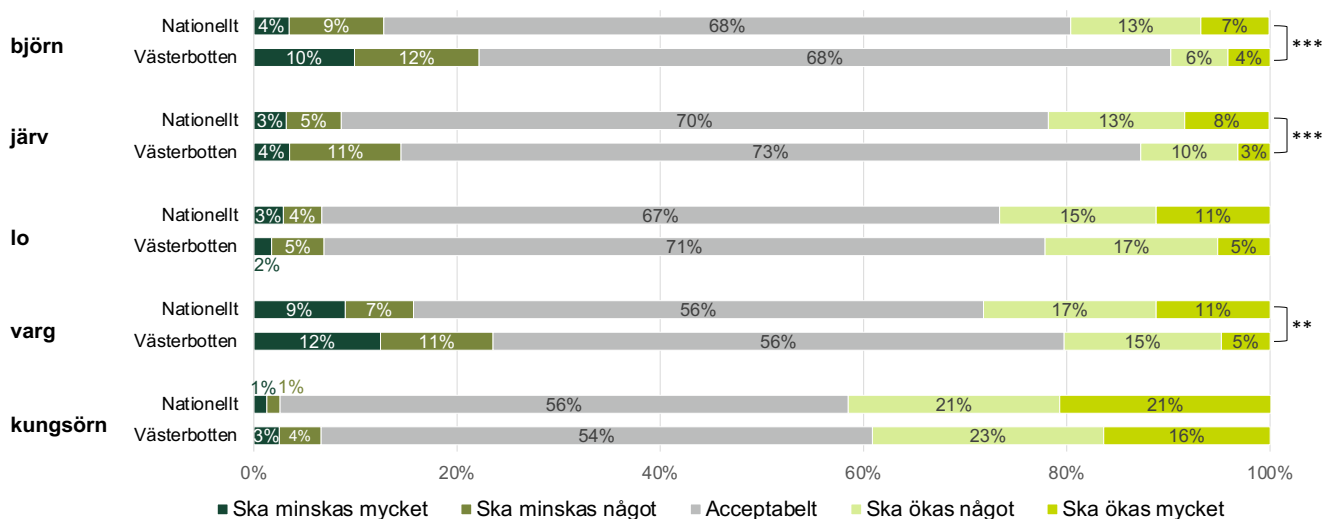
Målen motsvarar... Vad anser du om de beslutade målen för varg i Sverige?

- För varg finns det ingen förändring över tid angående västerbottningars syn på de politiska antalsmålen.

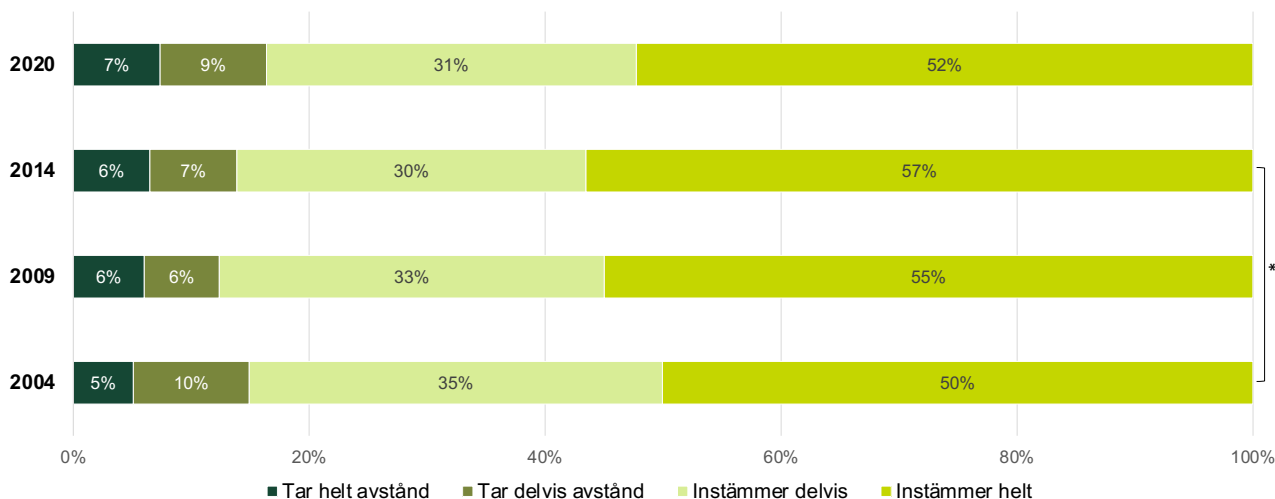

Riksdagen har bestämt hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige. Målen motsvarar 1100–1400 björnar, 700–1000 lodjur, 500–600 järvar, 170–270 vargar och 300 kungsörnar. Vad anser du om de beslutade målen för rovdjur i Sverige?

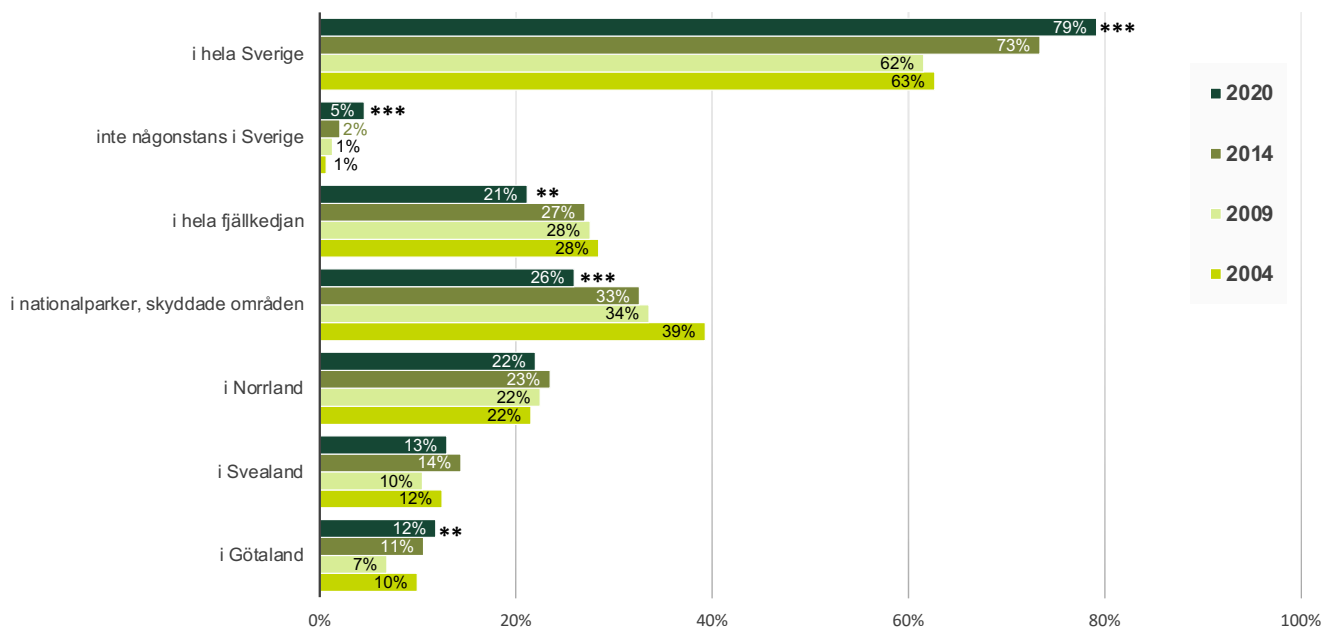

- Det finns en signifikant skillnad för björn, där mer än en femtedel av länsborna anser att målen ska minskas, jämfört med 13 procent nationellt. Och omvänt, föredrar en femtedel i den nationella undersökningen att målen ska ökas jämfört med endast 10 procent i Västerbotten.
- Det finns en signifikant attitydskillnad rörande antalsmålen för järv, där mer än en femtedel i det nationella urvalet tycker att målen ska ökas jämfört till 13 procent bland de som tillfrågades i Västerbotten.

Här vill vi att du tar ställning till hur Sverige ska sköta de stora rovdjuren björn, järv, lo, varg och kungsörn.
Det är viktigt att Sverige uppfyller internationella avtal vad gäller bevarandet av stora rovdjur.

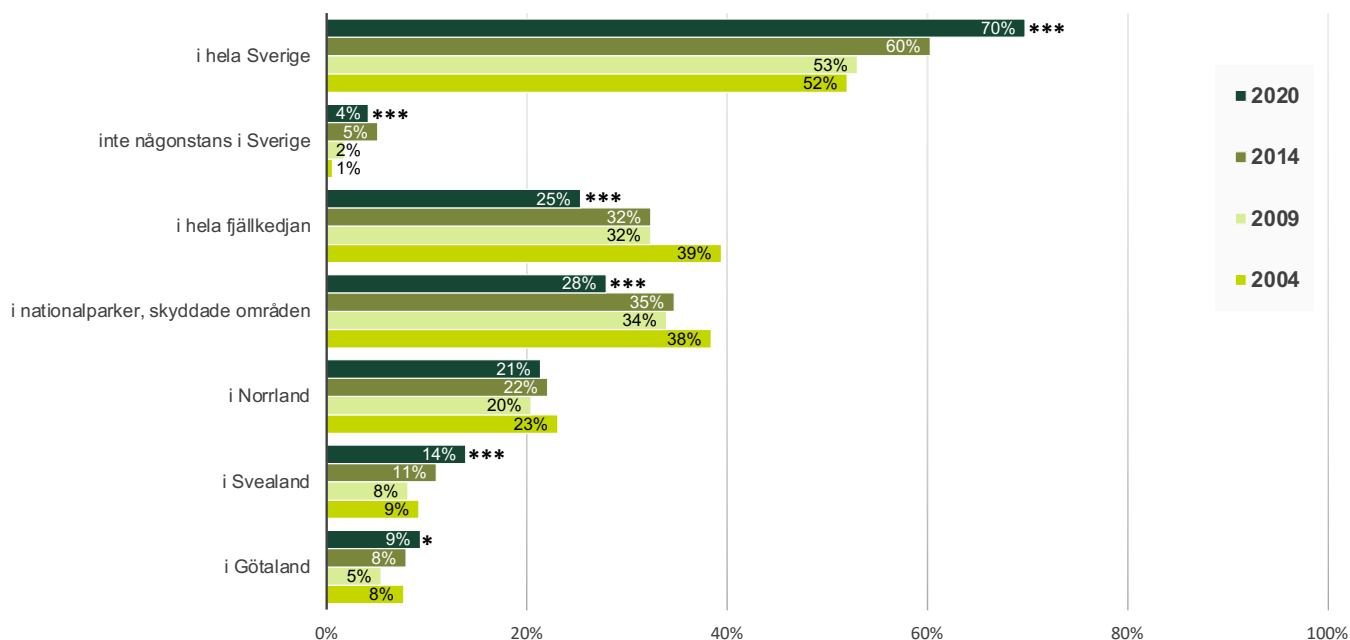

Var i Sverige tycker du att björn ska få leva?

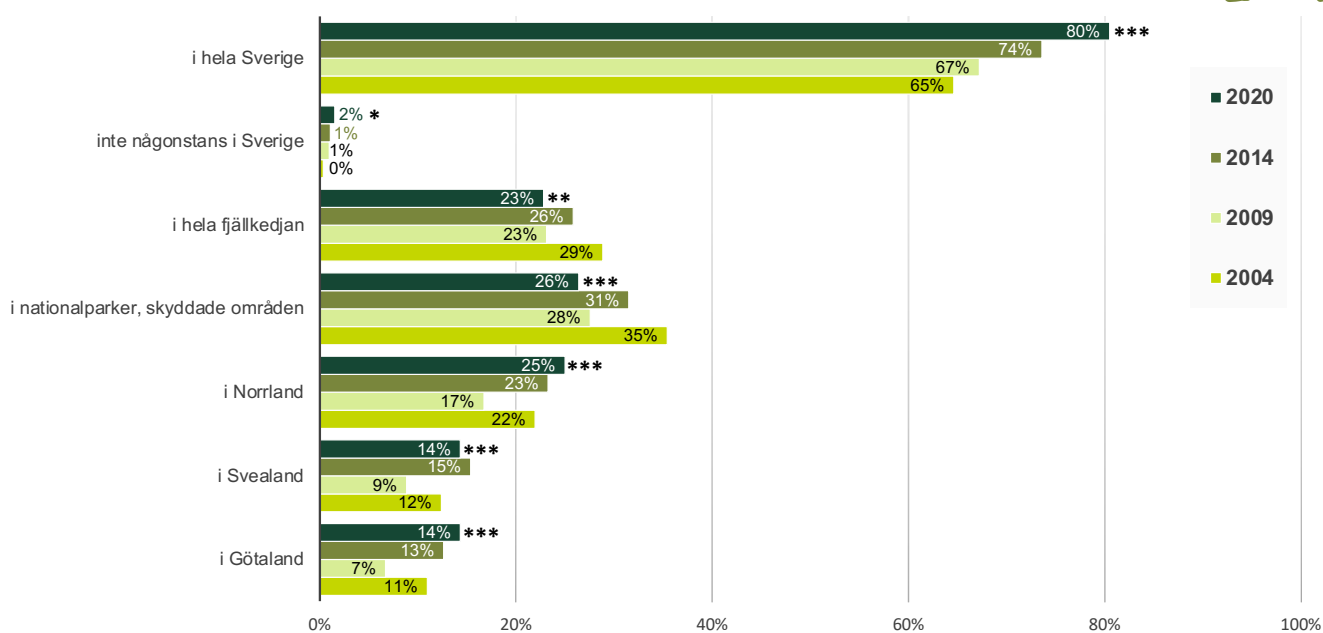
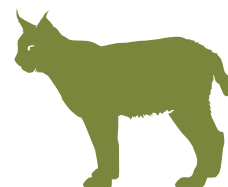
- 79 procent av de tillfrågade anser att björnar ska få leva i hela Sverige, vilket utgör en tydlig ökning med 16 procent sedan 2004. Det finns också en signifikant minskning över tid i andelen människor som tycker att björnar endast ska leva i nationalparker och skyddade områden, från 39 procent 2004 till 26 procent 2020.

Var i Sverige tycker du att järv ska få leva?

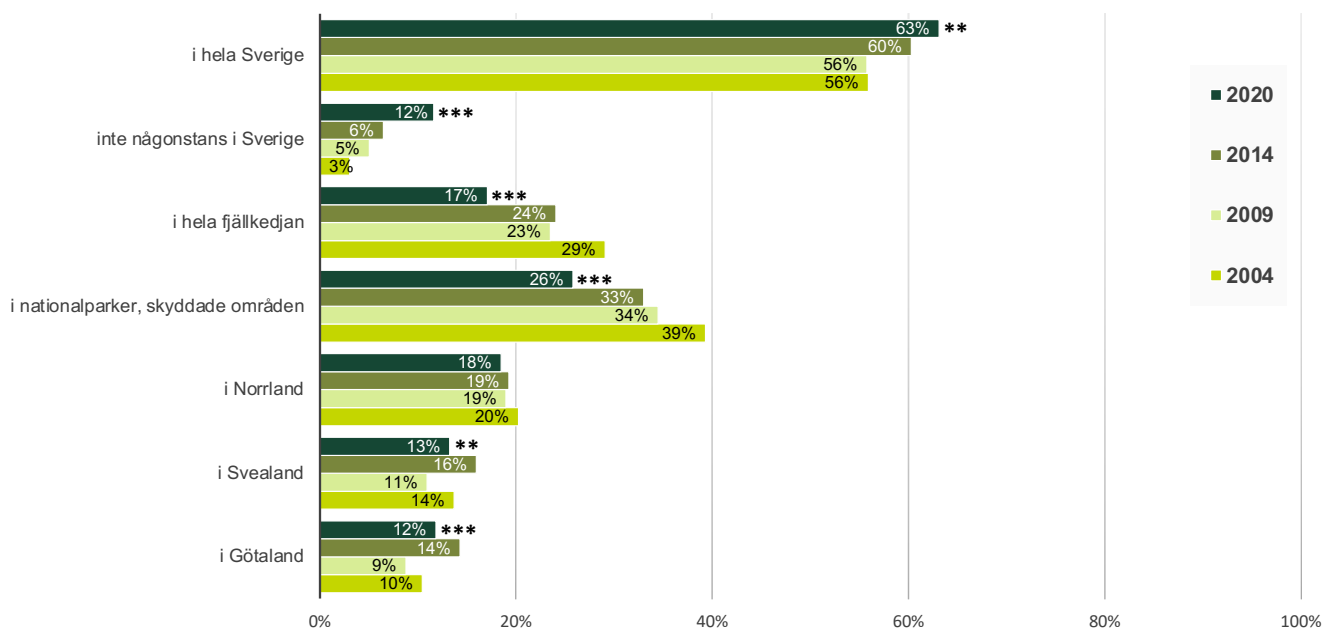
- 70 procent tycker att järv ska få leva i hela Sverige år 2020, en signifikant ökning med 18 procent från 2004, och en 10 procent ökning från 2014.

Var i Sverige tycker du att lo ska få leva?

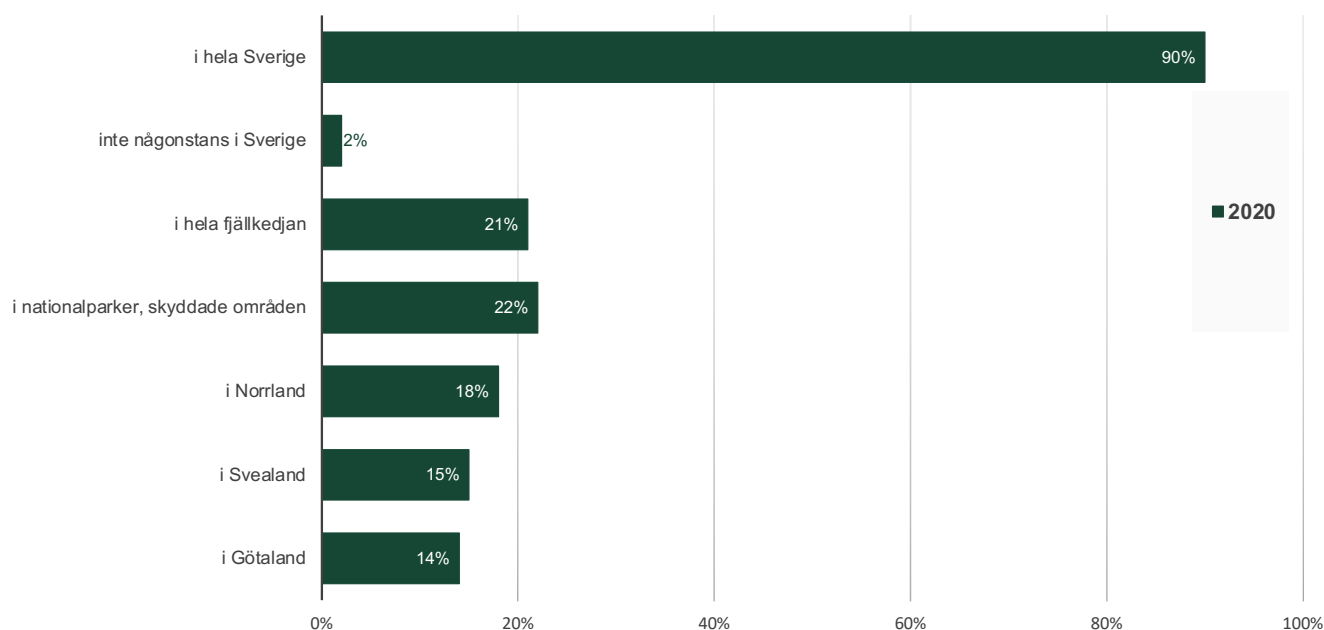

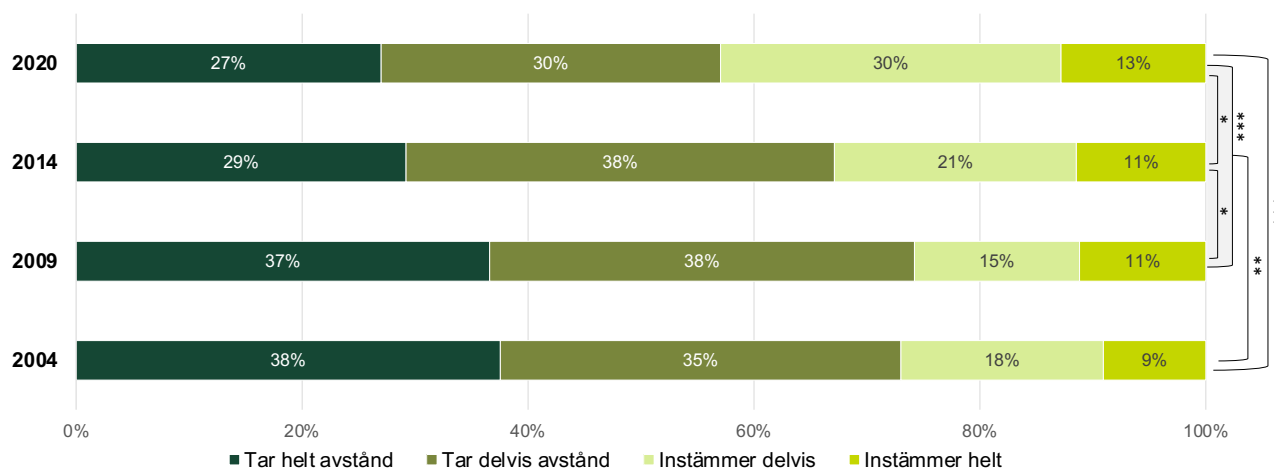
Var i Sverige tycker du att varg ska få leva?

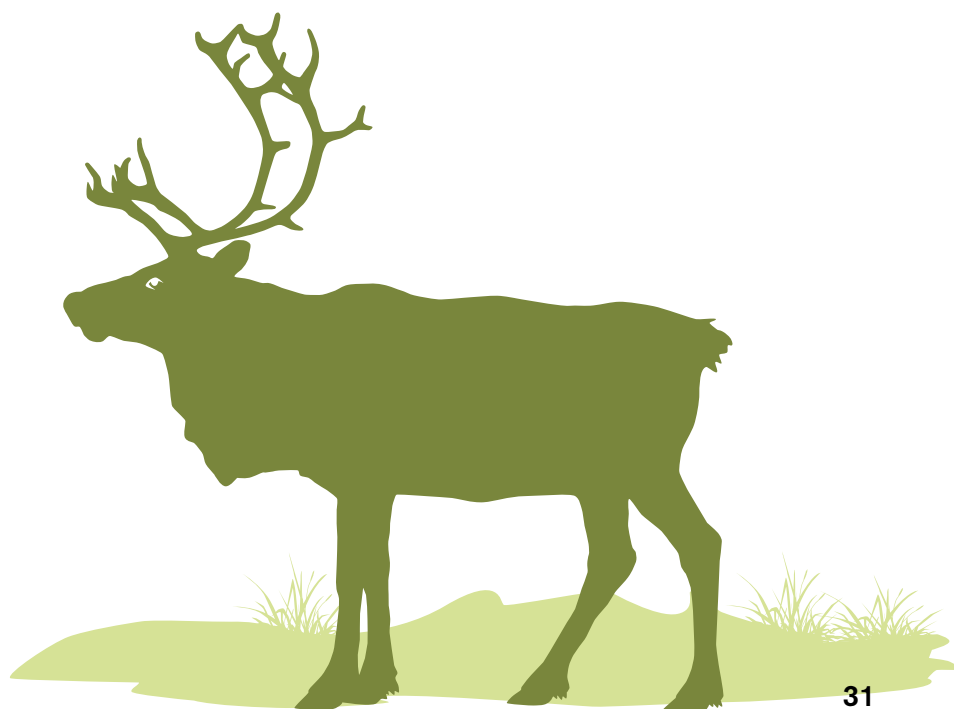
Var i Sverige tycker du att kungsörn ska få leva?

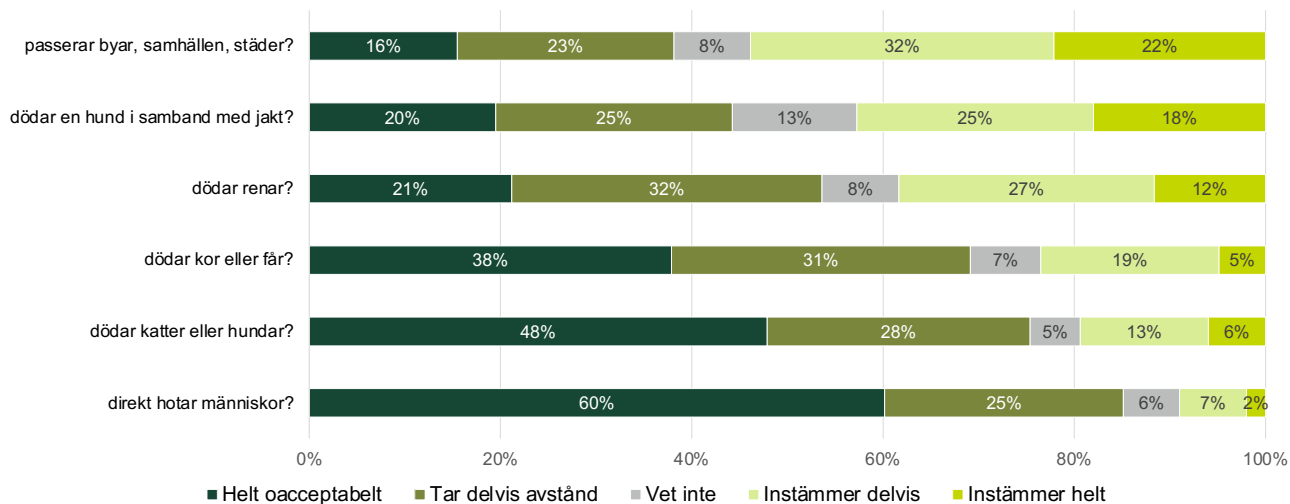
Här vill vi att du tar ställning till hur Sverige ska sköta de stora rovdjuren björn, järv, lo, varg och kungsörn.
Det ska inte finnas vargar där det finns renar.

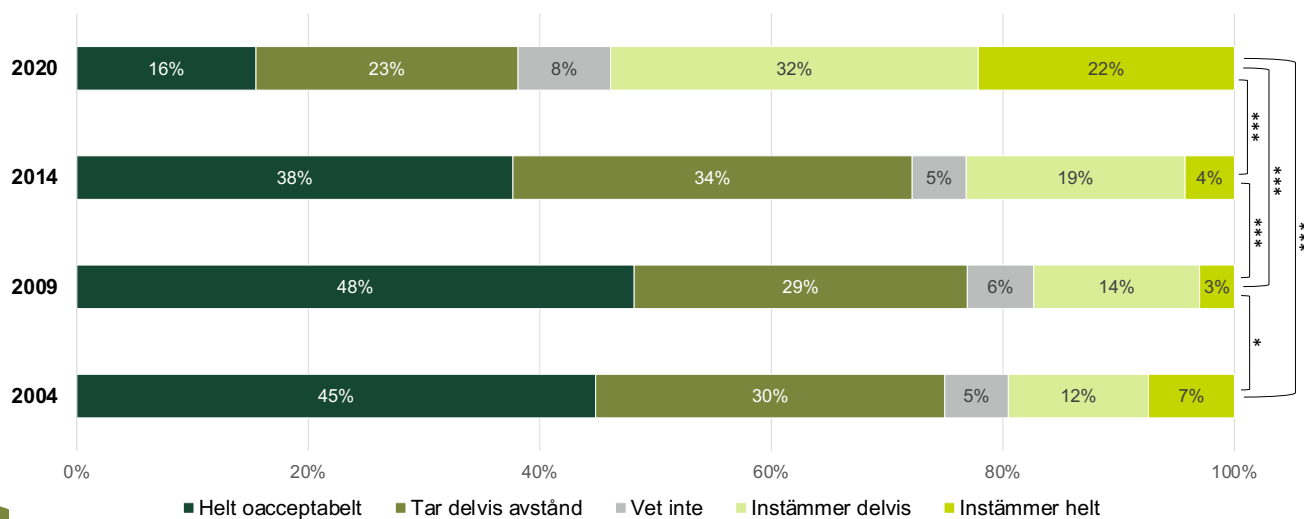
- Större andel instämmer att det inte ska finnas vargar där det finns renar.

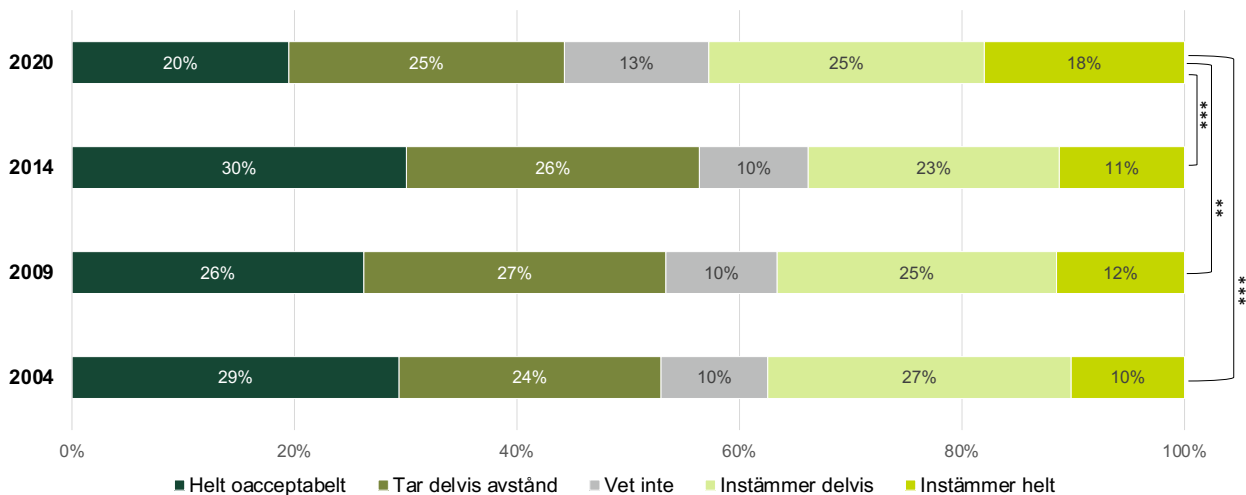
Vad anser du är ett acceptabelt levnadssätt för rovdjuren? Tycker du att det är acceptabelt att björn, järv, lo, varg eller kungsörn...

Vad anser du är ett acceptabelt levnadssätt för rovdjuren? Tycker du att det är acceptabelt att björn, järv, lo, varg eller kungsörn passerar byar, samhällen, städer?

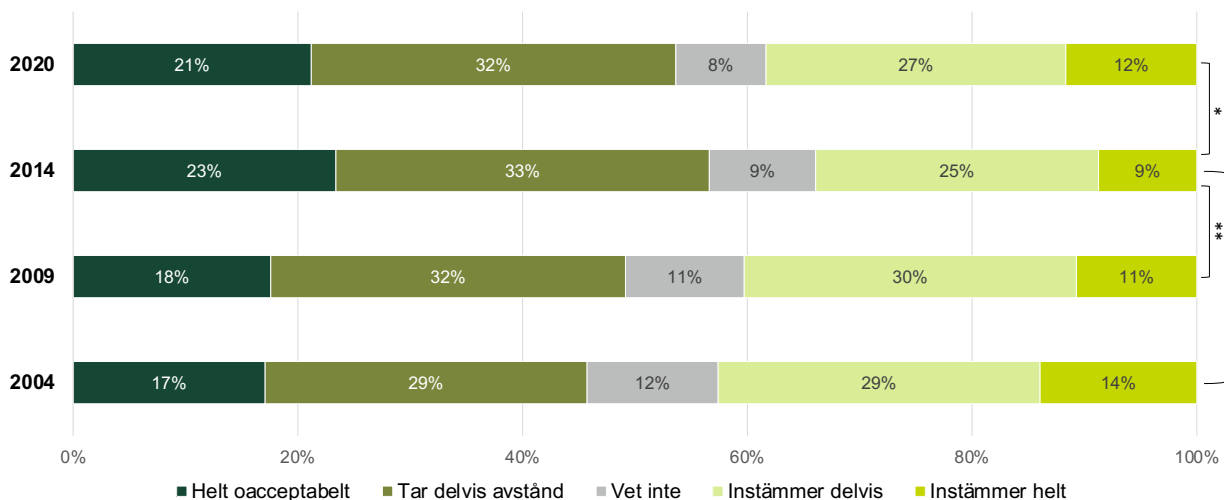
Vad anser du är ett acceptabelt levnadssätt för rovdjuren? Tycker du att det är acceptabelt att björn, järv, lo, varg eller kungsörn dödar en hund i samband med jakt?

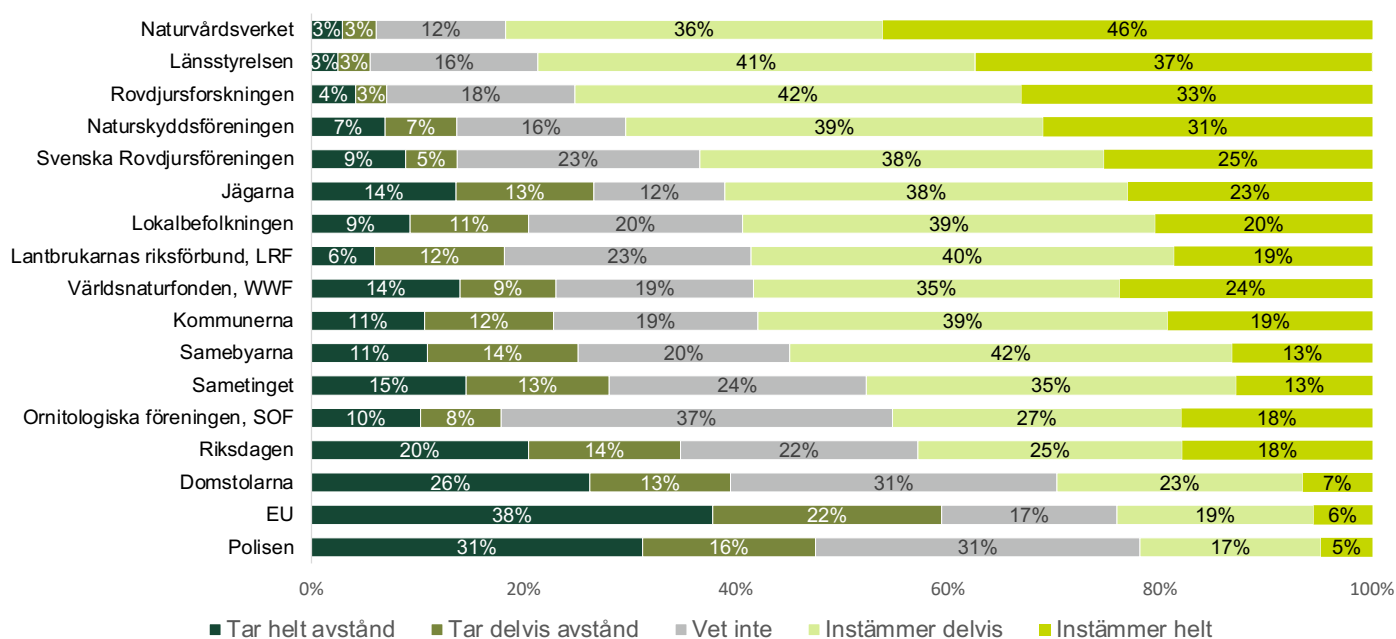
- Större andel tycker att det är acceptabelt om stora rovdjur dödar hund i samband med jakt.

Vad anser du är ett acceptabelt levnadssätt för rovdjuren? Tycker du att det är acceptabelt att björn, järv, lo, varg eller kungsörn dödar renar?

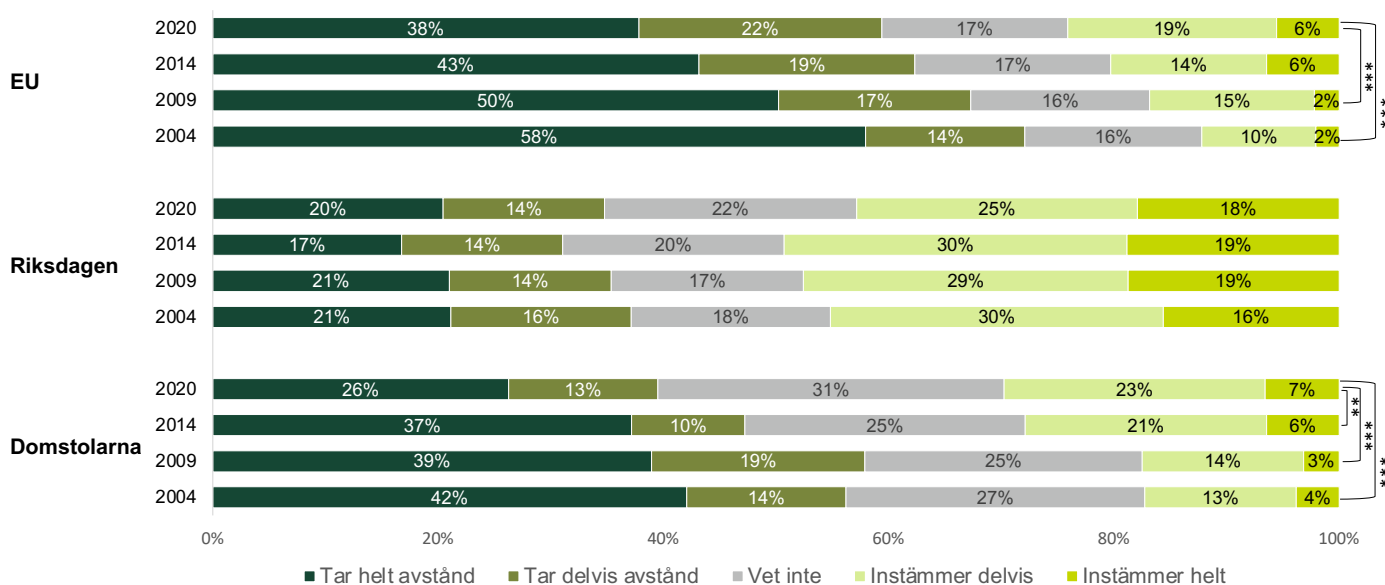

Vem eller vilka tycker du ska få vara med och bestämma hur rovdjuren ska skötas?

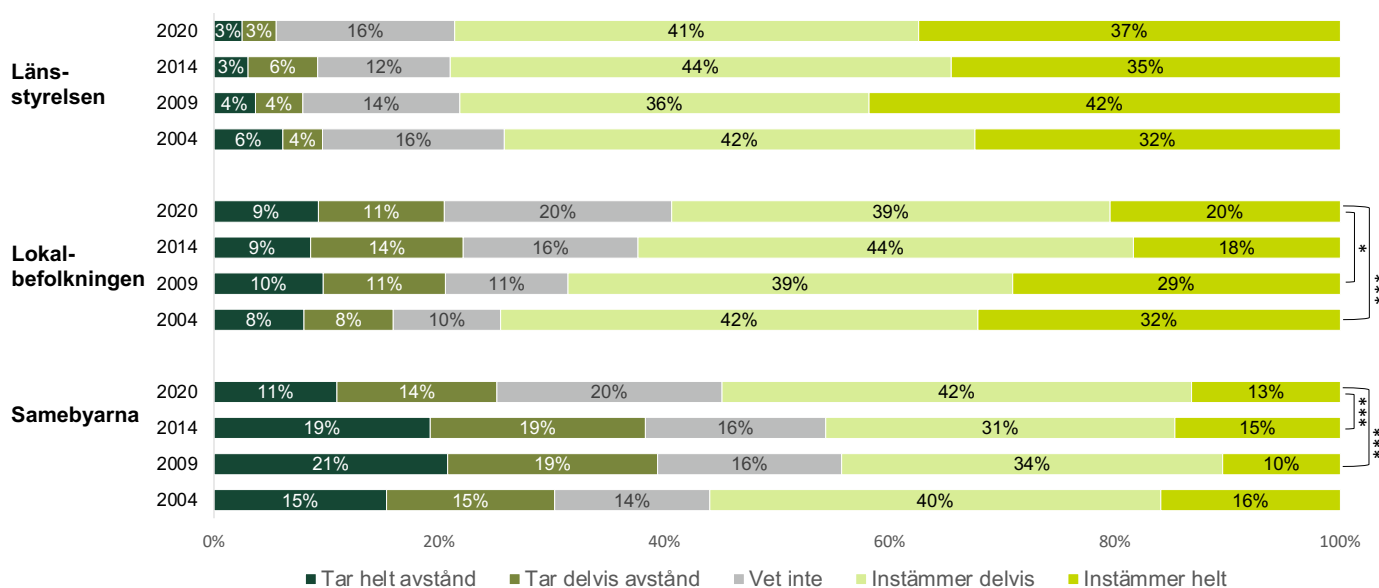

OBS! På grund av platsbrist visar de två följande figurerna om "vem ska få vara med och bestämma om rovdjuren" bara signifikanta förändringarna i förhållande till 2020. Detta innebär att det kan ha skett ytterligare signifikant förändring bland tidigare mätår.

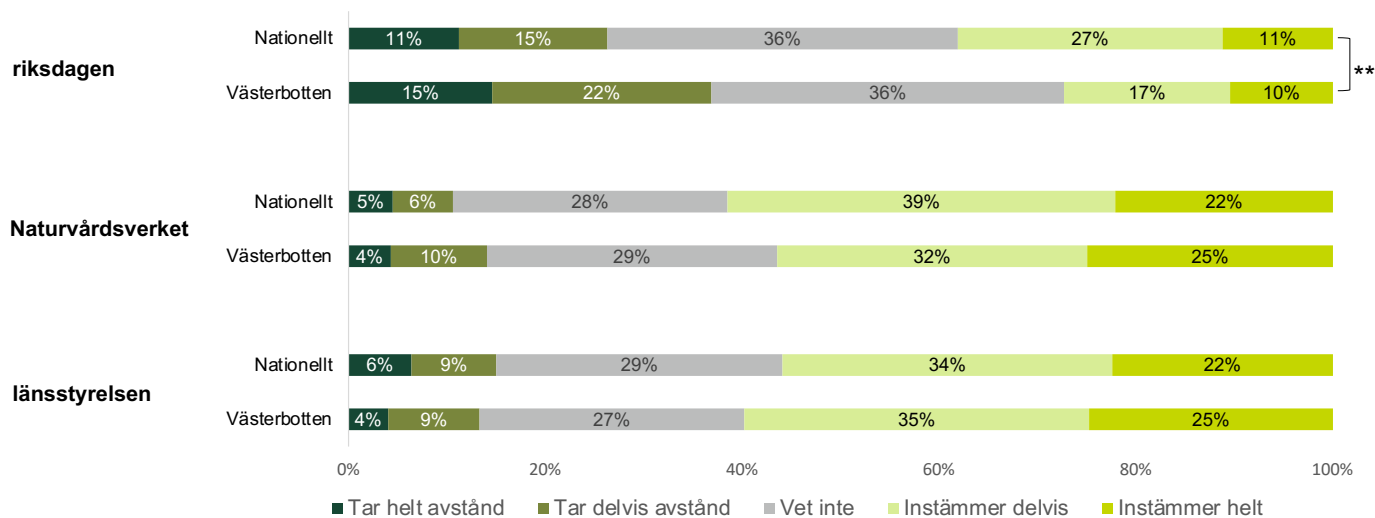
Vem eller vilka tycker du ska få vara med och bestämma hur rovdjuren ska skötas?

Vem eller vilka tycker du ska få vara med och bestämma hur rovdjuren ska skötas?

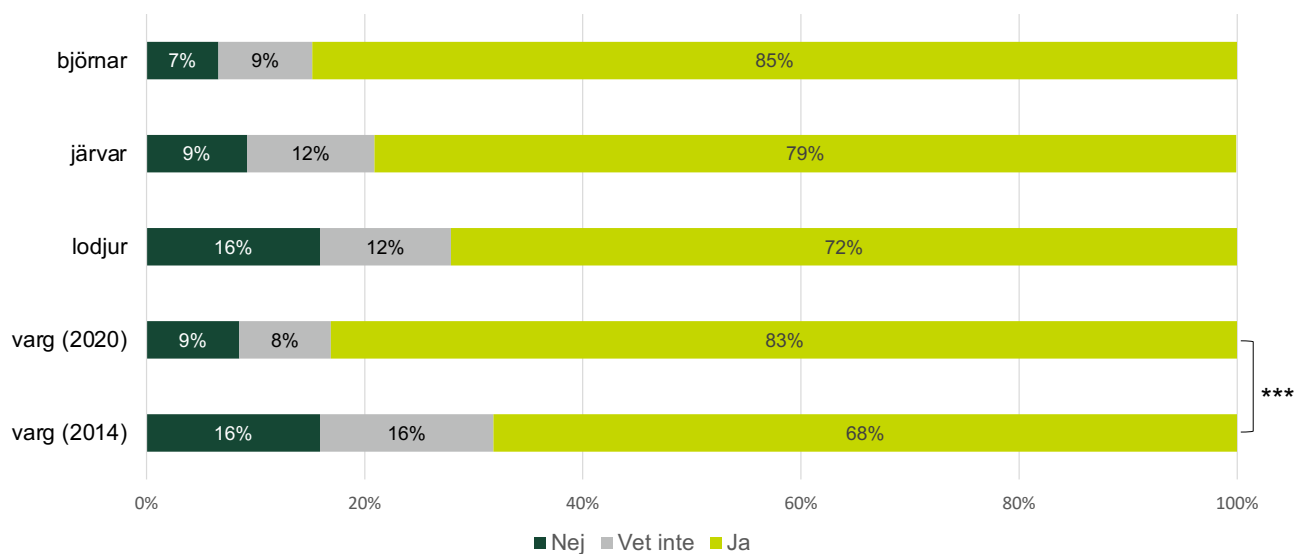

Jag känner tillit till att [...] hanterar frågor som berör varg med hänsyn till människor i områden med rovdjur.

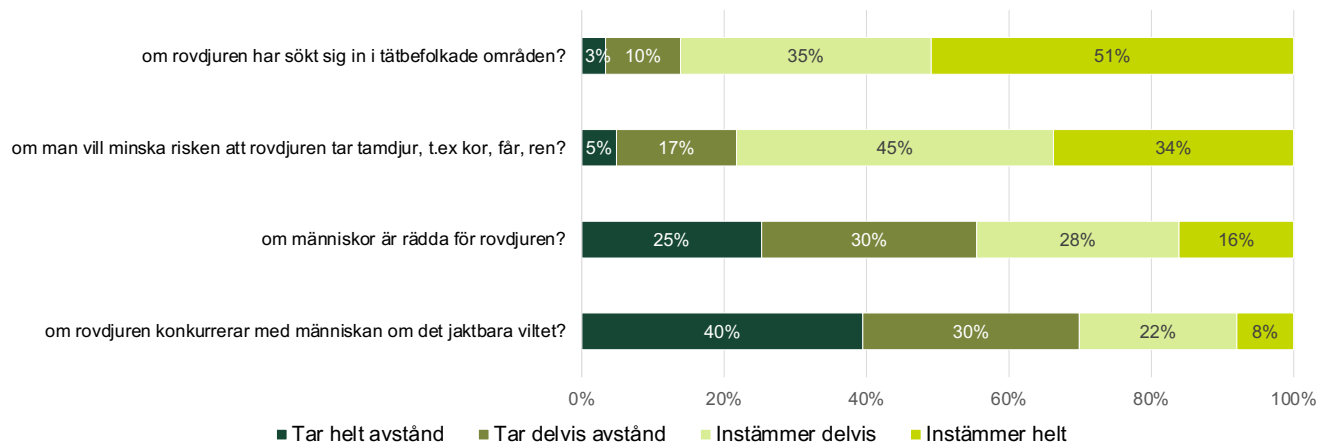
Synen på specifika förvaltningsåtgärder

Är det acceptabelt att man reglerar antal [...] med hjälp av jakt?

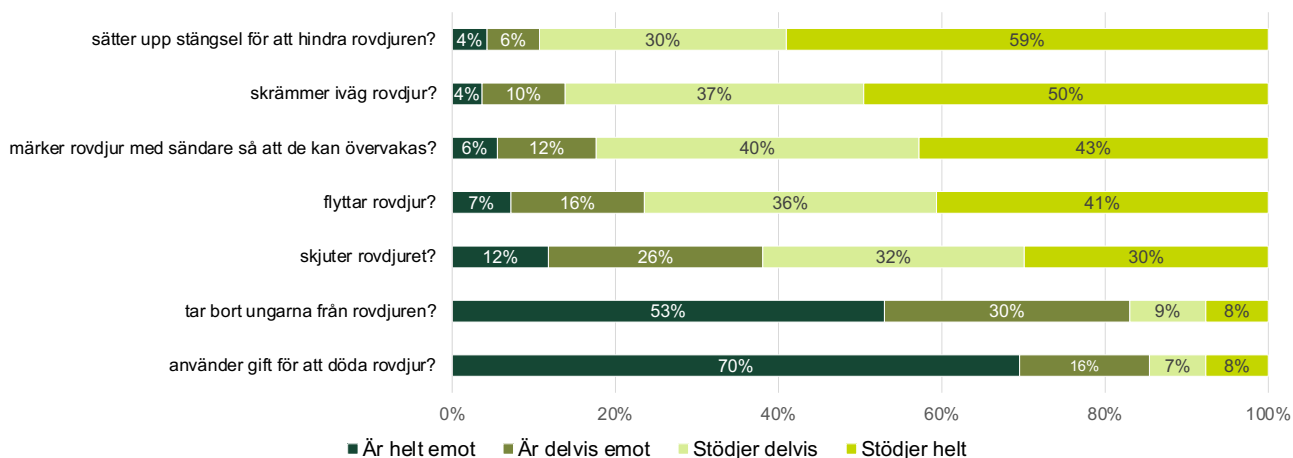

- Det finns en signifikant ökning i andelen människor i Västerbotten som tycker att det är acceptabelt att man reglerar antalet vargar med hjälp av jakt, upp från 68 procent år 2014 till 83 procent år 2020.

Nu ber vi dig ta ställning till när det är acceptabelt att jaga björn, järv, lo eller varg. **Är det acceptabelt att begränsa rovdjurens antal och utbredning med hjälp av jakt...**

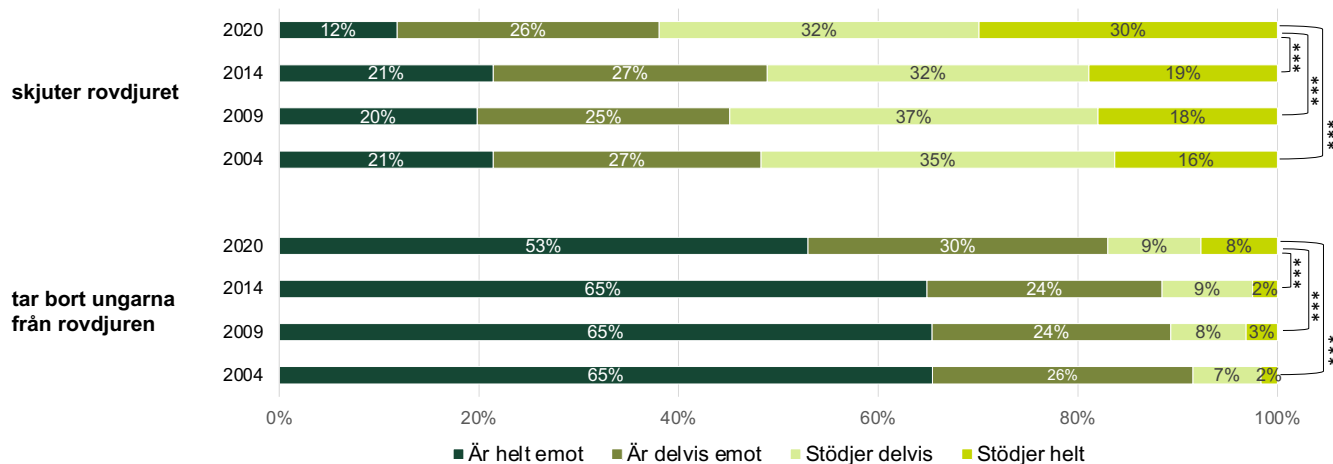

Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen ...

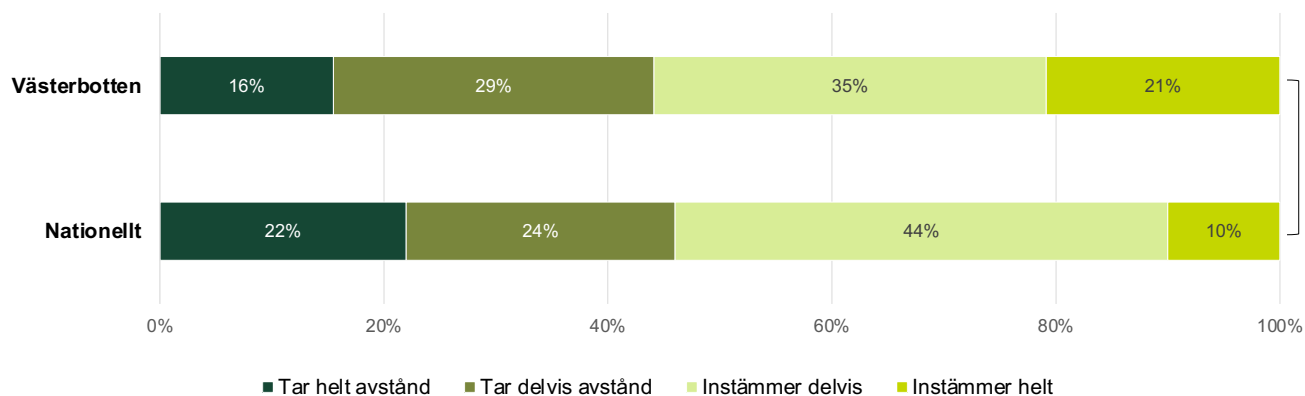

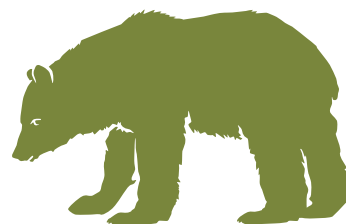
- Över tid finns det ett högre beredskap att hanterar rovdjur som orsakar problem.

Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem.
Stödjer du att man för att minska problemen ...

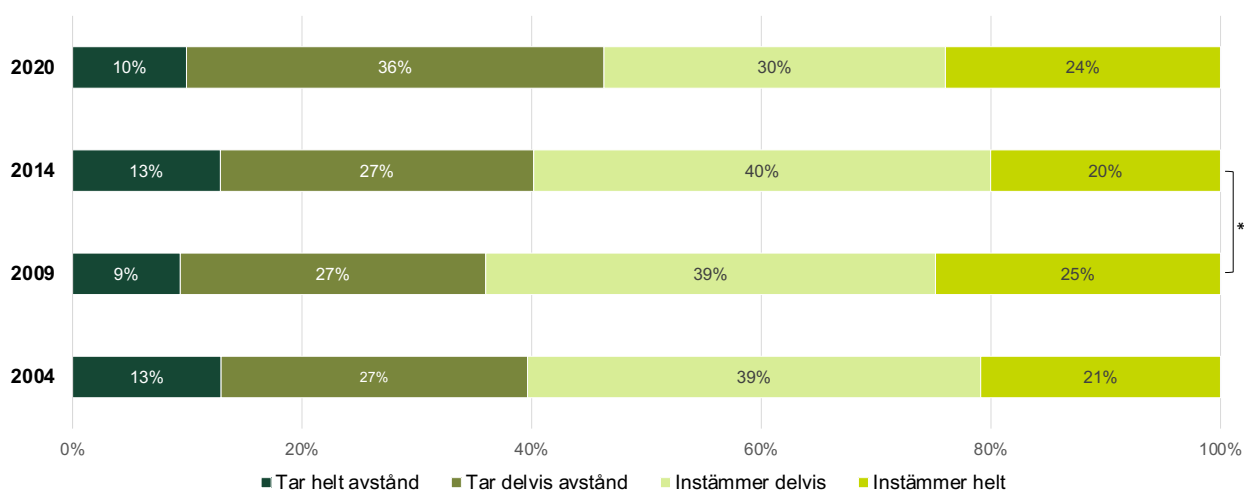

Är det acceptabelt att bevilja skydds jakt på kungsörn om de orsakar problem?

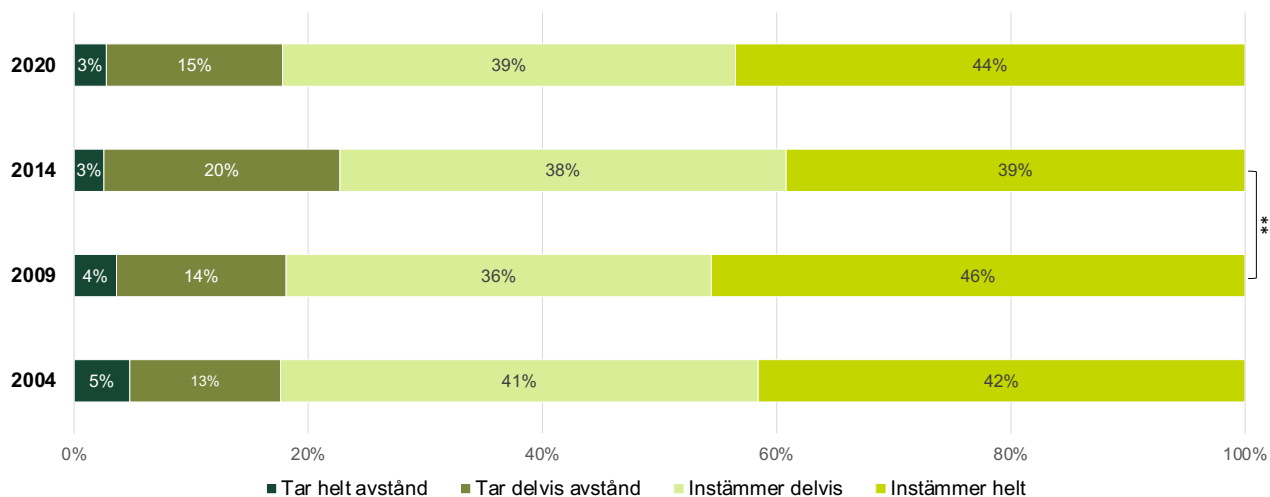

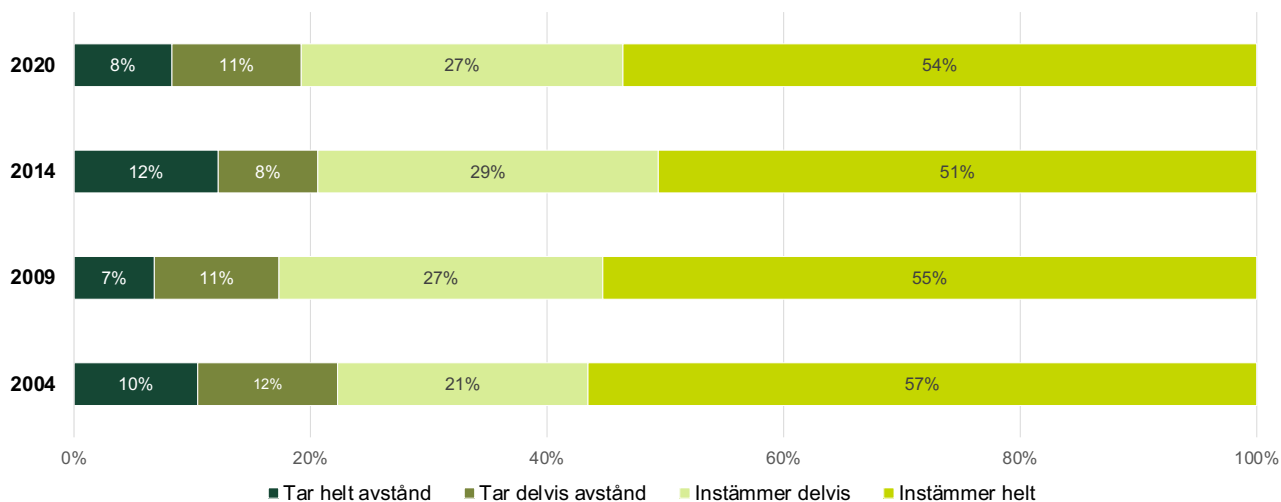
Här vill vi att du tar ställning till hur Sverige ska sköta de stora rovdjuren björn, järv, lo, varg och kungsörn.
En djurägares rätt att döda rovdjur för att skydda sina djur ska ökas.

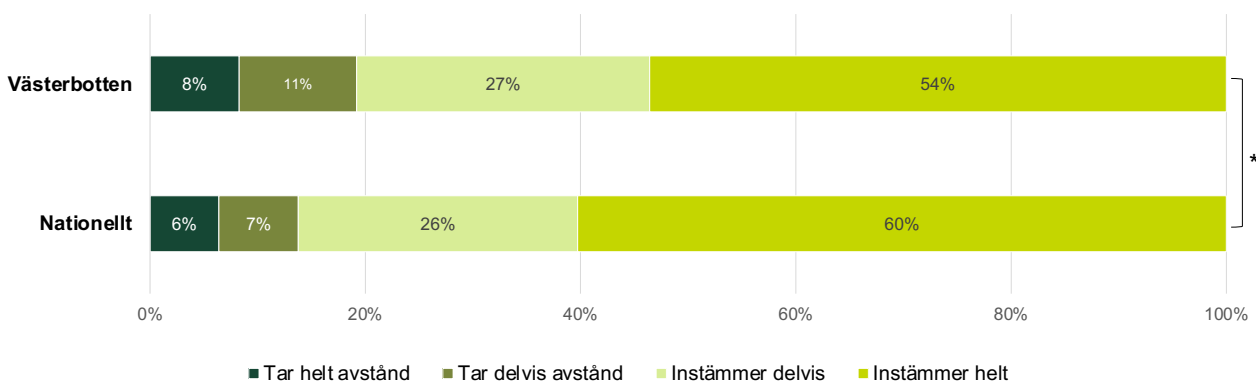
Här vill vi att du tar ställning till hur Sverige ska sköta de stora rovdjuren björn, järv, lo, varg och kungsörn.
En djurägare ska få full ekonomisk ersättning för rovdjursrivna djur.

Här vill vi att du tar ställning till hur Sverige ska sköta de stora rovdjuren björn, järv, lo, varg och kungsörn.
Man ska få en belöning om man rapporterar illegal jakt på rovdjur.

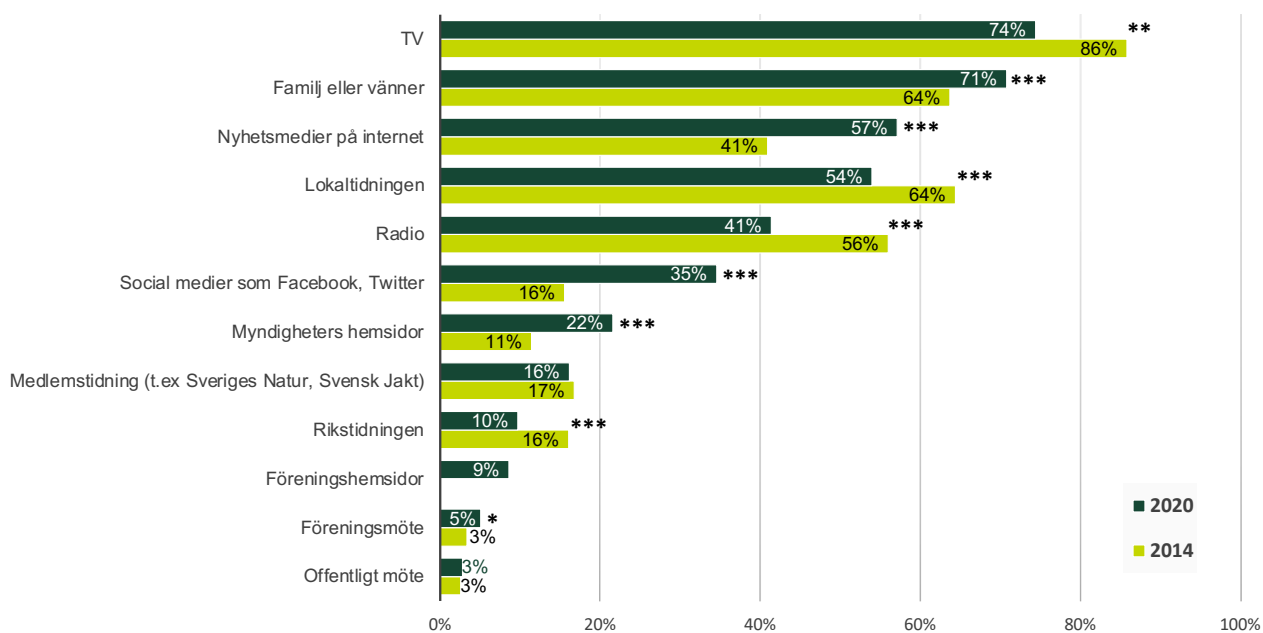

Här vill vi att du tar ställning till hur Sverige ska sköta de stora rovdjuren björn, järv, lo, varg och kungsörn.
Man ska få en belöning om man rapporterar illegal jakt på rovdjur.

Information om rovdjur

Nu vill vi veta hur du får information om rovdjur. Kryssar för de informationskällor som är viktiga för dig

>> Referenser

- **Dressel, S., Ericsson, G. & Sandström, C.** (2018). Mapping social-ecological systems to understand the challenges underlying wildlife management. *Environmental Science & Policy*, 84, 105-112.
- **Frank, J. & Tovmo, M.** (2021). Inventering av lodjur 2021. Beståndstatus för stora rovdjur i Skandinavien. Nr 2-2021. 33s.
- **Kindberg, J. & Swenson, J.E.** (2018). Björnstammens storlek i Sverige 2017. Rapport 2018-3 från det Skandinaviska björnprojektet.
- **Mattisson, J., Höglund, L. & Brøseth, H.** (2020). Inventering av järv 2020. Beståndstatus för stora rovdjur i Skandinavien. 3-2020. 30 s.
- **Naturvårdsverket** (2021a, 12 april). Naturvårdsverkets miljöarbete. <https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Vart-miljoarbete>. Senast hämtad 18 juni 2021.
- **Naturvårdsverket** (2021b, 27 maj). Skyddad natur. <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Skyddad-natur>. Senast hämtad 18 juni 2021.
- **Prop. 2012/13:191.** En hållbar rovdjurspolitik.
- **Svensson, L., Wabakken, P., Maartmann, E., Cardoso Palacios, C., Flagstad, Ø. & Åkesson, M.** (2021). Inventering av varg vintern 2020-2021. Beståndstatus för stora rovdjur i Skandinavien 1-2021. 55s.

Författare

Sabrina Dressel
Forskare
Sveriges
lantbruksuniversitet
090-786 85 58
sabrina.dressel@slu.se

Camilla Sandström
Professor
Umeå universitet
090-786 64 50
camilla.sandstrom@umu.se

Juliana Bennett
Forskningsassistent
Sveriges
lantbruksuniversitet

Göran Ericsson
Professor
Sveriges
lantbruksuniversitet
090-786 85 08
goran.ericsson@slu.se

Undersökningen 2020 har finansierats av Naturvårdsverket och länsrapport för Västerbotten finansierades av länsstyrelsen Västerbotten.

Produktion: SLU, institutionen för vilt, fisk och miljö, 2021.

Ansvarig utgivare: goran.ericsson@slu.se.

Illustrationer: Fredrik Saarkoppel, Kobolt Media AB samt SLU.

